

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest,
V., Személynök-utca 25. sz.
TELEFON: 95-28.

A MAGYAR ZSIDÓSÁG POLITIKAI HETILAPJA.
FŐSZERKESZTŐ ÉS KIADÓ:
SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre... .. 20 korona
Fél évre... .. 10 korona
Negyed évre ... .. 5 korona

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Vérvád és vérgyilkosság.

Irta: Fleischmann Sándor dr.

Szabolcsi Miksa ur, e lapok szerkesztője, élénk polémiába elegyedett Huber Lipót teológiai tanár ural és az utóbbi ebből a polémiából kifolyólag nyilatkozott az Egyenlőség mult heti számában közölt és Szabolcsi Miksához intézett levél alakjában. Mi, laikusok, nyugodtan bizhatjuk a felmerült vita eldöntését erre a két kiváló emberre, akik minden ellentét mellett is elismerik egymás szaktudását. Ha én mindamellett beleszólok ebbe a vitába, teszem épen azért, hogy a laikus zsidó álláspontját vázoljam ehhez a kérdéshez. A Huber Lipót-féle cikkek a katolikus Egyházi Közlöny-ben jelennek meg a következő cím alatt: „A vérvád és a vérgyilkosságok története“. Ezt azért kellett előrebocsájtanom, mert nekünk, laikusoknak sok kérdezni valónk van, ami felett a tudósok tán mosolyognak. Először is nem tudjuk, hogy tulajdonképpen mi az a „vérgyilkosság“? A rituális gyilkosságról van fogalmunk, mert ezt a kérdést kegyes szemforgatással sikerült századokon keresztül ébren tartani leginkább politikai okokból, de most Huber Lipót ur példáján láthatjuk, mondvacsinált „tudományos“ szempontokból is. Másodszor pedig azt nem tudjuk, hogy a rituális, illetve vérgyilkosság történetének mi köze a teológiához?

Foglalkozzunk hát sajnálandó tudatlanságunk első felével.

Huber Lipót ur a zsidóság és főképen az igazság iránti szeretetből kerüli a *rituális* gyilkosság elnevezést és vérgyilkosságról beszél, amelynek fogalmát valószínűleg csak később fogja megmagyarázni olvasó közönségének és ugy a vérvádat, valamint a vérgyilkosságot a történelem ítélőszéke elé citálja, amely történelem ez idő szerint Kalocsán hirdeti ítéleteit objektív tudományos alapon. Hát én bátor vagyok laikus voltom dacára az objektív történetírásnak azt a módját, melynek ítélőszéke Kalocsán keresendő és melynek ítélőbirája Huber Lipót teológiai tanár ur, *csodabogárnak* minősíteni. Ha Huber Lipót ur,

amint az igazságos bírótól elvárható volna, ítéletét megokolná, akkor lehetne ezen nagyon is alsófoku történelmi bírótól egy magasabb melius informatus bíróhoz folyamodni. De Huber Lipót ur megrágalmaz mindenkit, akinek a tisztaeszlári perben való szereplése a bíró urnak nincsen inyére: ügyészt, védőt, bírót igazán objektív tarakásban és a bíróság ítélete fölé helyezi a magáét, amelyre szerényen ráfogja, hogy ez a történelem ítélőszékének igazmondása. Hát ez mindenesetre kényelmes módja a tudománycsinálásnak. Ehhez nem kell tudomány, sem teológia, erre épen elég egy nagy csomó bátorság, amelylyel jó magam nem rendelkezem, de rendelkeztek annak idején az Ónody és Verhovay-féle igazságszolgáltatók, de akik legalább nem minősítették a tisztaeszlári pörben közreadott „munkáikat“ tudományos igazságszolgáltatásnak. Hogy egy pört, ahol annyi pszichológiai rejtély merült fel, mint a tisztaeszlári pörben, revideálhassunk, ahhoz nem elég a teológiai készültség, hanem első sorban nagy jogi tudás kell, nagy gyakorlat, hogy az egymással ellentmondó, sőt sokszor egymást kizáró jelenségek és bizonyítékok utvesztőjében eligazodhassunk, kell annak mérlegelése, hogy mekkora szerep jutott az egyszerű emberekre, de sokszor még az intelligensek körébe tartozókra is olyan nagy befolyással bíró szuggesztiónak. De ne nevezze senki sem tudománynak a Huber Lipót-féle „megállapításokat“, amelyek abból állanak, hogy egy tollvonással, egy tetszelgő „meggyőződéssel“ végez a legsúlyosabb problémákkal és sokszor súlyos tényként állapítja meg az olyan kósza híreket is, melyek magukon hordják a hazugság bélyegét. Hogy csak egyet említsek fel arra nézve, hogy mennyire inkompetens Huber Lipót ur ennek a pörnek a revideálására, utalok a néhai Szeiffert Ede szereplésére vonatkozólag Huber Lipót ur által előadottakra. Huber Lipót ur szemében Szeiffert Ede valósággal crimen laesae-t követett el, mert a vádlottak pártját fogta és úgy állítja oda Szeiffert Edét, mintha kötelességét nem teljesítette volna hiven és becsületesen. Hát igen tisztelt Huber ur, a vádlottak pártjára állani,

kötelessége lehet az ügyésznek, akármit petitió-náltak is annak idején a Nyiregyháza és vidéki ügyvédek. Kötelessége pedig akkor, ha lelkiismerete szerint a vádat, amelyet emelt, nemcsak nem látja beigazoltnak, hanem ellenkezőleg . . . Megengedjen nekem, tisztelt theológiai tanár ur, — de én azt hiszem, hogy Szeiffert Ede, az elismert, kiváló jogász, aki esküt tett arra, hogy az igazság ügyét hiven és lelkiismeretesen fogja szolgálni, annyit legalább is értett az előtte lezajlott bizonyítási eljárás mérlegeléséhez és értékeléséhez, mint Huber Lipót ur, akitől legalább is mérték nélküli groteszk elbizakodottság, ha ő a poros akták holt betüiből és a tizsaeszlári pör körül keletkezett piaci lármából akarja kihámozni az igazságot, még pedig a csalhatatlan auktoritás erejével a tanult és a bizonyítékok mérlegelésében egy életen át edzett *hivatásos birósággal szemben*, amely előtt ez a pör lefolytatódott az élő szó eleven erejével. Azt el fogja nekem hinni Huber Lipót theológiai tanár ur, hogy a jegyzőkönyvekbe foglalt tanuvallomásból nem lehet mindig megállapítani a tanuvallomások értékét és sok esetet tudok, amikor a tapasztalt bíró az egybehangzó és alakilag nem is kifogásolható tanuvallomásokon keresztül és azok ellenére kereste és meg is találta az igazságot, mert lelkiismerete azt sugalta neki, hogy a tanúk, a jóhiszeműek is, egy ellenállhatatlan suggestio behatása alatt tették meg vallomásukat. Engedje hát meg Huber Lipót theológiai tanár ur, hogy én és velem együtt sokan, inkább Szeiffert Ede tudásában és az igazság iránti érzésében és érzékében bizzunk, mint az ő jogi kontárkodásában, bárha ő ezt a kontárkodását a stylszerű szerénységgel a történelem ítélőszéke szózatának kegyeskedik nevezni. És én annyival inkább csodálkozom Huber Lipót ur ezen furcsa állásfoglalásán, mert épen a modern pszichologia nagynevű művelői rámutattak az emberi emlékezőtehetség nagy fogyatkozásaira különösen akkor, ha hirtelen észleletek, avagy hosszabb ideig fejlődött behatások eredményéről kell beszámolnia. Itt igazán tudományos alapon ki lett mutatva, hogy olyan eltérések és ellentétek merülnek fel az emberek emlékezésében egy és ugyanazon eseményről, hogy mindannyiszor rejtély előtt áll a tudomány. Természetesen a tudománynak azon fajtája sohasem áll rejtély előtt, melynek művelői már kutatásaik kezdőpontján tudják, hogy a végén: quod erit demonstrandum. Csak így érthető meg, hogy a tizsaeszlári pletykatenger, izgalom, ferdítés, kapkodáson keresztül Huber Lipót tanár ur vállalkozik arra, hogy ő, épen ő, úgy tudom harminckét esztendő után, megállapítsa azt, hogy ki hazudott, ki mondott igazat. Theológustól ez igazán merész vállalkozás, holott ő tudja legjobban, hogy az emberi

elme gyarlósága egyike azoknak a profán dogmáknak, amelyeket minden jó keresztény is minden zsinati határozat nélkül is örök törvénynek ismer el.

Én azt vagyok bátor kijelenteni, hogy a tizsaeszlári pör még nem érett meg az objektív történetírás számára és csak az lesz hivatva ezt a történetet megírni, aki magában egyesíti a történetíró jogtudós és psychologus kvalitásait egyaránt és akinek leszen a megfelelő hivatottsága mellett elegendő türelme, hogy nyomról-nyomra kutassa azt a rengeteg anyagot, amelyet ez a pör felhalmozott. Csak az írja meg ezt a történetet, aki minden befolyástól mentesnek tudja magát. A kortársak erre ritkán képesek, még ha theológiai tanárok is, mert szubjektív érzésük bizonyítékokat láthat ott is, ahol csupán az igazság mezében, formájában jelenik meg előttük a bizonyítás valamely anyaga. Tessék elképzelni az olasz „történetészt“, aki pár év múlva meg akarja majd írni a legutóbbi milanói zavargások „történetét“. Milyen fényes „bizonyíték“ leszen a fenséges olasz nép mellett az olasz lapok abbeli közleménye, hogy a népdüh „természetes“ megnyilatkozása volt ez a zavargás, fosztogatás és rombolás, csupán, mert Németországban, — pláne a várost, meg az utcát is megnevezik, — elevenen megnyuzták az olaszokat. Ha egy kicsit megszorítja a dolgot az olasz „történetíró“, akad majd olyan megnyuzott olasz is, aki tanuságot fog tenni az olasz nép mellett és akkor készen leszen a történelem ítélőszékének objektív verdiktje, akárcsak Kalocsán látott volna napvilágot, és az ilyen „bizonyítási“ eljárásoknál nem hiányoznak az Ónody-féle fényképek és képek sem.

Hát én nem vagyok hivatva elbirálni Huber Lipót ur kompetenciáját a történetírásra, de az a jogom megvan, hogy csak olyan történelmesdit lássak az ilyen próbálgatásokban, amilyen igen gyakran tolakodik felénk a tudomány köntösében.

A másik kérdés, amely pennámra tolul, az, hogy mi köze épen a theológiának a vérgyilkossághoz. A rituális gyilkosság még csak valahogy beilleszthető a katolikus theológia keretébe, már csak azért is, mert hiszen a keresztények ellen ugyanilyen vádakot emeltek a kereszténység ellenségei és a pogány Huber Lipótok valószínűleg épen úgy kimutatták „tudományos alapon“ a vérgyilkosság bebizonyított és az üldözések jogos voltát, mint most a katolikus Huber Lipót a vádlottak felmentésének helytelenségét bizonyítja „tudományos alapon“. Mielőtt a keresztényeken végrehajtották a „nép dühének igazságos ítéletét“, ott is akadtak Scharf Móricok, ott is akadtak „jóleikü“ asszonyok, kik mindent tudtak és a Huber Lipótok ott is ráadták épen ezen mindenttudó asszonyok nyilatkozataira az áldásukat. Ám ki

merné ezért állítani, hogy ezek a vádak alaposak voltak? De azért Huber Lipót ur mégis beigazolt-nak látja. Én legalább — és ennek bizonyára az én tudatlanságom az oka — sohasem fogom megérteni, hogy miért épen a jámbor katolikusok iparkodnak a mi gonoszságainkat kimutatni. Tudományos, szociológiai, politikai és tudja Isten még minő alapon. Mintha csak az ő értékük csökkenne, ha egy szép napon kitűnne, hogy mi teljesen megjavultunk. Ha másképen már nem megy, hát a multunkon áskálódnak és rágódnak és keresztény alázatossággal, de teremtugyese' elegendő önbizalommal, úgy ítélkezik boldog-boldogtalan, theológus és profán tudós egyaránt fölöt-tünk, mintha mindegyik az isteni igazságszolgálatás földi kommisszáriusa volna. Biz ez nagyon furcsa.

Azt igéri Huber Lipót ur, hogy a végén meg leszünk vele elégedve. Ő a végén ki fogja mutatni, hogy nekünk nem kell semmiéle vallási szertartásunkhoz keresztény-vér, még keresztény szüzek vérére sem vesszük vallási szempontból. Ellenben a vérgyilkosság, — amelynek fogalmát szintén megmagyarázza majdan — az már más. *Vannak* ilyen aberratiók. Tudja Huber Lipót, theológiai tanár ur, hogy ezt Ön előtt már millió tudatlan ember megmondotta, anélkül, hogy úgy tett volna, mintha történelmet írta? Hiszen az ilyen „kivételekkel“ szokták igazolni a vádakot. Nem kell ugyan vér a zsidónak — de vannak *aberratiók*. Ez annyira megszokott formája, sémája a zsidók ellen emelt vádaknak, hogy azt eltalálja mindenki magától és emiatt igazán kár volt a történelem szellemét földidézni és különösen a világtörténelem kalocsai ítélőszékét álmában és nyugal-mában megzavarni. Hanem persze a vérvádnak fenn kell maradni *tudományos* alapon, mert ez, ugylátszik, theológiai érdek, de mivel a rituális gyilkosságot már sok keresztény tudós megcáfolta, aki ismeri a zsidó vallás írásait, hát felfedezték immár a — vérgyilkosságot. (Vajjon mi is lehet ez?) Miközben így megvádol benneteket, kedves felebarátaim, a theológiai tanár ur, egyáltalán ne ijedjete meg. A végén örülni fogtok, ha közben egy kicsit nagyon is fejbe kólint benneteket. Ez a történelmi igazságszolgáltatás Kalocsán. Ex Kalocsa ilyenképen jő a lux. Erről Kalocsa igazán nem tehet.

A szerkesztőség mindazon hivatalos okmányokat, melyeket hozzá beküldenek, átvizsgálásuk és közlésük után sértetlenül küldi vissza.

Előfizetési felhívás! Azokat a tisztelt előfizetőinket, akiknek előfizetése 1915. évi július hó 1-én lejár, tisztelettel felkérjük, sziveskednének előfizetésüket megújítani, különben a lapot, sajnálatunkra, részükre beszüntetni leszünk kénytelenek. *A kiadóhivatal.*

A felszabadult vár.

— *Péntek esti ima.* —

Mindenható, segítő Istenünk! A szombatnak örömeke zendül az ajkainkon. *Lechó dódi . . .* Jöj-jetek, kedveseim, honfitársaim, köszöntsük áhítattal a diadalnak ájtatban bevonuló szombatóráját. Lobban a gyertyánk, a hálamámornak tüze gerjed, *somór vezóchor . . .* rólad emlékezünk, Istenünk, aki a tövist babérrá váltod, s egyképen Ura vagy fájdalomnak és vigasznak, megalázásnak és fölemeltetésnek, s mi megőriztük egyben a szomoruság napjának léleksajgatását, amikor ellenségeink gyujtották az örömtüzeket székhelyén Északnak a mi leveretésünk éjszakája fölött és most háladatosságban emlékezünk a te segítő jobbról, aki az igazságnak Őrzője vagy, s nem engedted, hogy hasztalan ömöljék harcos testvéreink vére. *Hassém echod usemo echod* te vagy az egyetlen, aki minden idők zsarnok hatalmával szemben az eszme erejének szereztél győzedelmet, a te egyetlen neved dicsőségére, magasztalására és fenségére.

Likrasz sabosz . . . Dicsérünk téged, aki vergődő sziveknek szombatot szeresz; kétségek hétköznapi után a megújuló hétnak szombatját és mi minden sötétségen és minden borun által mindig csak szombat felé tartunk, az emberiség örök szombatjának révpártja felé, hogy az erőszaknak és a gonosz-ságnak, a mohószemű hatalomvágnak lengő zászlói dicstelenül hullanak a porba és bár gyakorta kicsiny és csöndesen sugárzó a lélek pihenőjének szombati halovány gyertyalángja, a te intésedre mégis csak kigyullad, egyszerre kilobban diadalmas ragyogásban; *ki hi mekór habrocho* ez a hit egyedül az áldás forrása, *mérós mikedem neszucho* ősidőktől fogva ennek a szilárd hitnek sziklájából buzog az örök kutfő, amelynek vizei nem csalárdak; *szóf maasze bemachasovo tehillo* mi lenne mivelünk, ha nem tudnók, ha nem éreznők, hogy nem véletlen a te világrenednek alkotása, hogy a sötétség örvényei fölött a te lelkednek, az igazságnak, az erkölcsi törvénynek szelleme leng mindörökkön.

Óh Istenünk! *Mikdas melech ir melucho, kumi mitóch hahafécho* hála, hála tenéked, hogy ősz királyunk fenséges hajlékában most fény lobog, hogy szivének aggodására diadal örömpalástját adtad, hogy hűség népének szivében örömlángokat gyujtottál, védőkarodat nyujtottad feléje, hiszen *rav loch sevesz . . .* balsors akit régen tép, megbűnhölte már e nép a multat jövendőt. Aki gyászt küldtél mireánk és a porba döntöted a Kárpátok büszke bérceinek védő várát, s hős lelket öntöttél dicső fiainkba, hogy vérükkel védjék sokszoros ellenséggel szemben, de nem engedted, hogy kardnak dicsősége szerezzene elleneinknek diadalt, az erőszaknak csak gyarló eszközöket; éhséget és szomjuságot adtál szövetségesül, — óh milyen égető lelki szomjuság és éhség támadt akkor a mi lelkünkben a meggyöngült nemzeti önértet visszaszerzése után — dicsérünk, áldunk téged, mert teljessé tetted a mi ügyünk diadalát és ma beleégetted a szivünkbe az ének szavát: *hisznaari meofor kumi* kelj föl a porból, én népem, öltsd föl a diadal jelvényeit, *korvo el napsi geolo*, a mi megváltóink, a mi nemzeti becsületünk bajnokai, tebenned bizva, rohantak kibontott, tiszta lobogóik árnyéka alatt az elbizakodott ellenségre, s titáni erőfeszítésük

szent tüzétől futva fut szerteszéjjel az ellen vert hadai a jogtalan ügy veresége, győztes seregeink az igazság megváltó erejének veled vértezett hirdetői. Aldassék hát a te neved, mi Istenünk, ki nem enged elhamvadni az emberiség örök álmának lángolását, az igazság el nem temethető tüzét ránk zuduló viharok között sem, hanem árnyakon és megkisértéseken; gyászon és pillanatnyi csüggedésen által hirdeted minékünk: *hiszóreri, hiszóreri* serkenjél föl, serkenjél föl, nem látod-e, fénye gyullad, ébredézzél, ébredézzél, *uri, uri*, kinek a hite lankadt, hiszen ez az Istennek fénye — az Isten döntését ki ne látná, ki ne érezné mostan? *ló szévósi veló szikolmi*, nem fogsz megszegyenülni, és a reményedben nem fogsz csalatkozni, föl a szivekkel, hiszen a te néped szenvedői is, akiket üztek és vertek és otthonaikból elkergettek, tebenned biznak, s te fölépited rombavert hajlékaikat, városaikat újra. És bár a mi elleneink száma meggyarapodott és megsokasodott, bár be is tellett mirajtunk az irás szava, hatalmas, tulnyomó az ellenség, amely országunkba tört, *vegam jlidé hoanok roinu som*, a rettegett, óriástestű északi kolósszus egy oldalról *vehachitti vehaprózi* és hozzájuk csatlakoztak a gyilokkal járó hegyi népek törzsei, *vehakanami jósév al hajom*, s a tenger mentén a sápra váró kalmárnemzet les hajóival ölébehulló prédájára és ámbár az ujkor orozva hátulról támadó Ámolékja akkor tört reánk amoléki példára, amikor gyöngének hitt bennünket, és hűséget, szövetséget törő gonoszságában nem fél az igazság Istenétől — mi mégsem csüggedünk, bizunk a mi ügyünk szentségében és tisztaságában, mi tudjuk azt, hogy az erőszak Jerichó várát nem a tulnyomó erő dönti a porba, hanem a te szellemednek diadalmas trombitazöngése, mi már most is látjuk azt, *vi-Jericho szogeresz u-meszugeresz*. Körül van véve már Jerichó a te láthatatlan tündércsapataiddal, látjuk, amint diadalban emelik föl pajzsukat a jognak, az igazságnak védelmére, és halljuk a kálebi biztatás ígét: *olo naale*, fölme gyünk, bércekre törünk, várakat ostromolunk, mitől sem rettegünk, velünk van az Isten, győzni fogunk, mert győzni kell *vehoju limsiszo seosójich*, prédává lesznek a te prédálóid, országod határaitól eltávolodnak a te pusztitóid, maga Istened is örül a te örömednek, győzelmű nászmámor boldogságában. Óh add meg mi Istenünk, hogy a te segítő jobbod továbbra is mellénk álljon, *jomin uszemol tifróci*, hogy jobbról is, balról is, minden ellenség szorongása közben diadalban törjenek előre a mi hőseink, az emberiség ügyéért harcolunk, hadd mutathassuk meg világok előtt, hogy egyedül te vagy az erős, te vagy a diadalmas. Adj nekünk csüggedetlen hitet, meg nem fogyatkozó honszerelmet, vadságok irtózatában is tiszta szívet, hogy szent lángod el ne hamvadjon az emberietlenség fertőjében, gyulasszad újra fényre bensőnkben a te szövétneked lángját, add, hogy az emberiség újra magára eszméljen, a szeretet hivatásának tudátára, a vérrel, hűtlenséggel, esküszegéssel, álnoksággal beszenyezett világ szombat-gyertyáit lobbant-sad föl újra sugaras tüzre.

Jövel hát békességben *boi besolóm* te sugaras fénye a föld halandóinak: megcsufolt, megalázott, áhitott békesség, jövel győztes csaták után újra mi-közénk, hozzad haza, akiknek ölelését vágyjuk, csókjaikat várjuk, kedveseinket, jövel azok körébe, akik az emberiség éjszakájában hűvek tudnak maradni az eszmébe vetett lebirhatatlan hűthez halovány, meg-

alázott aránk, szívünknek vágya: szombati világcsöndesség, örömben, egykoron való ujjongással. Óh jöjj aránk! Óh jöjj aránk! Amen.

Kiss Arnold dr.
budai főrabbi.

Glosszák a hétről.

□ Előre, előre, üsd, vágd, rugd az orosz, zuzd össze Tarnovnál, csapd agyon Gorlicénél, hajszold ki Przemyslből, szorítsd hátra Sztrijnél, vivódj a szerbbel, tusázz a crnagorccal, örlesd az olaszt, alkudj a románnal, előre, előre, légy nyugodt, oda is figyelünk, van egy pár percünk számodra is, — de figyelmem nagy részére itthon van szükség, hogy kis szuró megjegyzéseket helyezhessek el az izraelita ellen, hogy észrevegyem a háboru hiénái közt a zsidó neveket, hogy meglássam D'Annunzio zsidó származását, hogy felfedezzem az olasz háboru szabadkőműves-zsidó eredetét, hogy el ne menjen mellettem a „Pesti Hirlap libazsirossága“, „Szász Zoltán filoszemitizmusa“, egy zsidó, aki így tett, egy másik zsidó, aki nem tett így, egy harmadik, aki sehogysen tett, hogy el ne felejtsem a zsidó fülét a kezemben tartani, őt fenyegetni, nógatni, cipflizni és piszkálni!

Az embert előnti mégis a düh, ha körültekint az éretlenségnek abban a táborában, mely még a háboru alatt is tovább üvöltöz, s mikor látja, hogy hány sületlen elme véli magát hivatva arra, hogy a zsidót oktassa, tanítgassa, rugja és támogassa, szeretné egész gorombán csak azt mondani: kuss! De nem lehet, meg kell őriznünk a formákat e formátlanokkal szemben, újra meg újra el kell mondanunk a már ezerszer elmondottakat, viaskodni kell már elintézett hazugságokkal, fel kell kavarni már kidobottnak vélt szemétkosarakat. Undorító mesterség seprőgépnak lenni az antiszemitizmus köreiben, zugaiban és dülőiben.

• Mi ujság, mi ujság ezen a héten? Csak az, hogy D'Annunziót Rapagnettának hitták azelőtt, még azelőtt Rappaportnak, még azelőtt Móricnak, s őmiatta van a háboru. Ezt már a mult héten agvonvertük, ezt a füles ostobaságot, de, azt hiszem, épen a mi cáfoló sorainkból vették az adatokat, csak épen a negatívumokat pozitívumokként szerepeltetik, s az egész klerikális sajtó — a krajcárostól le a finomig — ropog a Rappaporttól. Szegény Oesterreichisch-Israelitische Union elment gyorsan beszélni Goluchowskival, akitől az állítólagos legenda származik. Goluchowski persze hogy a leghatározottabban kijelentette, hogy ő sohase mondta, hogy D'Annunzio apja nála volt bérlő Galiciában, nem mondta, mert soha életében az egész dologról nem hallott. De már hiába. A háborut D'Annunzio csinálta és D'Annunzio

megmarad Rappaportnak. Melyik a nagyobb számság? Nem veszik észre az urak, hogy a háborukat nem a néphangulatok csinálják? Ha a néphangulat volna a mérvadó, akkor Itália már régesrég ellenünk jött volna, de a háború kitörésekor biztosan a lábunk ikrájába harapott volna. De nem tette. Miért? Mert hivatalosan nem engedték megnyilatkozni a néphangulatot. *Akkor*, amikor hivatalosan még nem akarták a háborút. D'Annunzio haza sem tolhatta az orrát. Mikor hivatalosan már akarták a háborút, akkor engedték meg Móricznak, hogy járassza a száját. S aztán gratuláltak neki, hogy milyen gyönyörűen és milyen hamar háborúra tudta tüzelni Itáliát! Mintha egy mozgósítási parancs kiadásához egyetlen tüzelő szó is kellene, mintha a behívott olasz föld népe egyáltalán tudná, ki, mi az a d'Annunzio! D'Annunzio csinálta és pedig három nap alatt a drótsövényszerdöket a Trento alatt és a vár hátán várat, amivel az olaszok szövetségesük ellen védekeztek? D'Annunzio építette s tartotta évtizedek óta a mienkénél dupla erőben az olasz flottát, amelyre Itála annyit költött, amennyi nem telt volna tőle, há tizszer olyan viruló lett volna is, mint amilyen nyomorult most. D'Annunzio, D'Annunzio, a zsidó, a vörösszakállu . . .

Meg vannak tébolyodva az emberek.

Helyes. Igazuk van. Az olasz szabadkőművesek, tehát megint csak a zsidók, bizgatták Itáliát a háborúra. Lehet, hogy így van. És ha így van, mért döngölik ezt az orrunk alá? Micsoda érv ez? A zsidó nemzetköziség bizonyítéka? Vagy mi? Ha a zsidók csakugyan olyan internacionalisták volnának, amilyenekül hazudják őket, akkor talán az osztrák-zsidó üzent volna a talján-zsidónak:

— Testvér, ne bolondozz!

De nem üzenhetett, s a testvér bolondozott, mert a zsidó, aki olasz, ép olyan makarónievő, vérbenforgó olasz, mint a többi olasz. Sikitsanak az örömtől ellenfeleink, s viszont hagyjanak bennünket is örülni, bár szomorú öröm ez, s ennél sokkal jobb lett volna, ha itt is páholy, ott is páholy intézné az ország sorsát, egyik páholy átszólt volna a másiknak, hogy békesség velünk. Akkor reményünk volna rá, hogy a végén mégis csak páholyból fogjuk nézni az eseményeket. Sajnos azonban, nem így van. De az érv, amely elhallgattathatná őket, még jobban kinyitja szájukat, s miközben látják, hogy az olasz

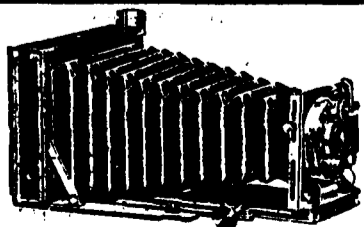
mind olasz, akármicsoda a vallása, s miközben azt is látják, hogy a magyar is mind magyar, mikor roham után a föld alá kerül: állandóan firtatják tovább a kérdést arról, hogy a zsidóval hogy' is vagyunk, mit kéne csinálnunk a zsidóval. Nem látják a vakok, hogy a zsidóság, amely különböző nemzetinek nemcsak vallja és érzi magát, hanem viseli is magát, sokkal radikálisabban segít rajtuk. Itt is elpusztul százezer zsidó, ott is elpusztul annyi, amott is. A végén kevesebb lesz egy félmillió zsidóval, aki mind megmaradt volna, ha a zsidóság jegyében összeölelkezik és a Szent Dávid táncát eljárvja. Hát mi kell nekik még egyéb?

A zsidó-uzsora, a zsidó-uzsora! Mikor végre az uzsora hegye olyan magas, hogy a nép már rohamra indul ellene, akkor kiderül, hogy a csucson megint csak nem a zsidók ülnek, hanem egyszerű, derék magyar parasztok, kofaasszonyok és más ilyenek, akik nem számítgatják zsidó módon, hogy elég lesz ennyi haszon is, hanem egyszerre úgy huzzák le rólunk a bőrt, hogy a vesénk meg a májunk is a kezükben marad. Az elmúlt év élelmiszer felfordulásában ez volt az első *igazi* felfordulás, de sehose szerepelt zsidó. Ki fene írja fel ezt? Ki adja meg az általános *salvus conductus* az egész zsidóságnak ezen az alapon, ahogy az általános vádlevelet megirták azokra a papiros-bakanestalpakra, amelyekről azóta kiderült, hogy ha égbe-ordító gaz suszter munkái voltak is, a háborút nem *muszáj* miattuk elveszteni.

A galíciai menekültek rothadt kis üzletei? Hol vannak azoktól a hátbórból való szijhasogatástól, ami azóta folyik, mióta piacainkat a pájeszes elemektől megtisztították? Jól tették. Mi is azt mondjuk, hogy ha galádságok folynak, kövessék el mások őket. Ezekből a galádságokból legalább nem lesz törvény, előremenő, hátramenő, apait-anyait bevonó és sirhant alá lenyúló.

De hagyjuk. Nem érdemes.

FÁJÓS LÁBAKRA ajánlja —
készítményeit
FÉRGŐ ADOLF FIA
ortopéd orv. főmester
Budapesti, Kossuth Lajos-u. 4.

Fényképezőgépek,

Zeiss-Minimum-Palmos, Goerz-Auschütz-Augó, Zeiss-Bebé, Tükör-Reflex-kamara, Voigtländer Heliárral 1.45, Goerz Tenax stb. más jobb fényképezőgép és **prizmás távcsövek** nagy választékban kaphatók:

RADÓ A. ÉS TÁRSA

optikai cikkek és fényképezőgépek üzletében

Egyetem-tér 5. szám.

A háboru körül.

A kötőhely.

(Egy tábori rabbi naplójából.)

Kálmán Ödön dr. honvéd tábori lelkész, jászberényi főrabbi, a következőkben folytatja nagyérdekű harctéri naplóját:

Hosszabb időnek kellett eltelnie, míg a bensőmben megmegújuló lelki megrázkódtatások annyira csillapultak, hogy nyugodtan papírra tudom vetni táborozásunk egy itt elmondandó, eseményekben fölötté gazdag napját. Ezen egyetlen nap minden percének megvolt a maga borzasztó változatossága, minden órájának a maga szenzációja. Még egyik lelki viharból fel sem ocsudtunk, már valami más megpróbáltatás emelte az izgalom tetőpontjára amugy is megfeszített idegeinket. Ami a harci élet elején még megzavarta higgadságunkat és kiforgatott valónkból, az most már mindennapossá vált. Az eleinte rettegett, észbontó tüzéségi párbaj is immár ismert hangverseny lett, melyből megtanultuk kiismerni a mi harminc és feleseink és az orosz ágyuk jellegzetes szólamát. Lehet, hogy képzelgés volt, lehet, hogy mert a mi ágyuink sokkal közelebb voltak hozzánk, bizonyos, hogy a részünkről utnak indított baráti üdvözlések hangjai másként szólottak, mint a felelgető, viszonzó kedveskedés. Ott komoly kötelességünknek tudtuk minden felhangzó ágyudörgésnél megismerni és megjegyezni, hogy ez a miénk-e vagy az oroszé-e, aminthogy minden jóra való gazdának tudnia kell, hogy az ő ökrének kolompszava közeledik-e, vagy a szomszéd tehenének csengetése hallatszik a másik utcában. Ez hozzá tartozott a háborus morálhoz. A gépfegyverek ütemes zakatolásával is úgy megbarátkoztunk, hogy bizony még aludni is tudtunk mellette. Élő tanu reá az evangélikus pap kollégám, (ki maga is közli e nap élményeit) hogy egyszer mély álomból rázott föl, ellenséges földön, egy uri majorsági telepen, midőn már oly közel jutott hozzánk a gyalogsági tűz, hogy a veszélyeztetett helyről menekülnünk kellett. Ha akkor föl nem kelt jólelkű pásztorársam mély aluvásomból és az éj sötétjében vissza nem vonulunk békésebb falvak felé, akkor bizony e sorokkal aligha áldozhatnék a posadow-i harcban elesettek emlékének. A halló érzékszervünk tehát már kiállotta a tűzpróbát nehányszor. Annak nem sok ujat hozhattak a napok. De a látó érzékszervünk számára folyton újabb és újabb megpróbáltatások jutottak osztályrészül, az élénk táru'ó látvány tette próbára erőnket. Hej! posadowi ütközet, de sokszor megzavarod te éji nyugalmasmat . . . Beh sokszor ébrednek fel még ma is lázas, izzadó homlokkal és felülök fekvőhelyemen a sötétségbe meredő, égő szemekkel, midőn megjelenik álomban egyik-másik haldokló, meleg vért hullató, szétroncsolt testű harcosod! Nagy Ég! Mily dermesztő kép ez emlékeim között! Mint korbácsolja föl gondolkodásom minden érző idegszálát ez ütközetre való visszagondolás. Mint csap vadul már-már megnyugodott lelki nyugalmasmamba s megrázza egész valóm, visszahelyez a maga szivettépő valóságába, a szörnyű csata mögötti kötőhelyre, Verbandplatzra. Istenem! mennyi vér! mennyi orosz halott! mennyi kéznélküli, láb nélküli, meg fejnélküli emberi test! Megelevenedtek előttem a legijesztőbb csataképek észbontó rémségei. Mennyivel rettenetesebb a kötőhely, mint maga a harctér! A harctér az tele van lángoló eszményekkel, lobogó honszeretettel, föltámadt félistenekkel, küzdő hősökkel, fénylő fegyvereken csillogó napsugárral, kipirult, lelkesedő arcokkal! A kötőhely, az tele van jajszóval, sápadt, nyöszörgő arcokkal, ványadt, beesett, üveges szemekkel, fájdalomtól siró férfiakkal, láztól, hidegveréstől kicserepesedett ajku, egy korty viz után epedő, összezsugorodott alakokkal. A harctér a nagy lelkék, a történelmi alakok születési tere; a kötőhely a reszketés, a kishitűség, az élet féltése! Óh! mint alakulnak át bátorlelkű hősök, tűzbe rohanó, vakmerő ördögök egyetlen fél óra alatt siró, jajveszékelt, önsebuk láttára ájulásba eső bete-

gekké! A legbátrabb vitéz, kiben tűz lobogott a puskaropogás közt, — a kötőhelyre jutva támolygó, félénk, minden kis nesznél összerettenő beteggé lesz. A sok-sok izgalomnak visszahatása, melyet eddig az újabb még nagyobb izgalom folyton elnyomott, — most azután teljes erővel jelentkeznek összetörödöttség alakjában. Voltam zsidó halódó mellett, aki utolsó pillanataiban könyekre fakadt, s kérdezősködésekre azt felelte, hogy sir, mert itt kell neki meghalnia, a nyöszörgő, sápitózó és jajgatók között és nem ott halhatott meg a zonnala diadalrohanók mellett ott a csatatéren, a forró lelkesülés és lobogó tüzek forgatagában.

Közvetlen az orosz határszélen, D . . . a és U . . . , w között volt föllállítva azon kötőhely, melyhez az egyfolytában tizenkét éjjel, tizenkét napig tartó és végül Posadow (Oroszország)-nál a vehemencia legmagasabb fokáig eljutó ütközetből szállítottak sebesülteket. Ha még azt is figyelembe vesszük, hogy még az ellenség sebesültjeit is mindet nekünk kellett gondoznunk, miután győzelmesen haladtunk előre s ők nemcsak betegeiket, de még kötőhely-felszereléseiket, kötszereket, hordágyakat hátrahagyva menekültek, elképzelhetjük, hogy mennyi sebesült feküdt ott egymás mellett az Ur szabad ege alatt. Azaz, dehogy képzelhetjük el . . .

Távoli Búg folyó felé szaladó kis patak mint megdagadtál a tengernyi orosz vértől. Ez nem mese. Ez nem tulzás; ez véres igazság volt. Futott a kis vérpatak a Búg felé, hogy az vigye haza, Oroszországba ezernyi ezer katonának végső üzenetét. Sőhajuk, jajsavuk, panaszkodásuk összeolvadt a katonáknak; magyarnak meg az oroszoknak, osztráknak meg a horvátnak, oláhnak, lengyelnek egyaránt. Eltűnt teljesen a nemzetiségi különbség; nem volt ott, csak: szenvedő emberek. Ott járkáltunk közöttük mi négyen, a négy vallás papjai, mignem eltűnt ez is, a négy vallás, s maradt csak egy, egyetlen: a szenvedőkön segítségnek szent vallása . . .

Eleinte, mikor még aránylag kevesen voltak a kötőhelyen, igyekezett mindenkiünk a saját vallásából való sebesülthöz, halódóhoz közeledni megnyugtató, csendesítő, türelemreintő, a vallás vigaszát nyújtó szavakkal. Előkerültek a kegszerek a kocsikról. A halált osztó muníciós kocsik közül előkerestük az örök életet hirdető vallásos szereket, az otthoni templomokra, vallásos szokásokra emlékeztető jelvényeket. S miután úgy vettük észre, hogy a vöröskeresztes karszalag miatt orvosoknak néznek bennünket a tábori lelkészt békeidőben még nem ismert katonáink, elhatározták, hogy mindnyájan fölöltjük lelkészi, aranyzinóros palástunkat. Templomi mezben állottunk tehát — és valóban istentiszteletet tartottunk. Minden sebesültnek volt valami kérése. Az egyiknek forró homlokára vizes borogatást, másiknak epedő ajkára pár korty langyos tejet, harmadiknak feje alá bajtársi tornisztert adni, negyediknek segíteni megírni a hazai levelezőlapot, hogy élve maradt, ötödiket vigasztalni, hogy megmenthető lesz átlótt, eltört karja, hatodikat csittítani, hogy nem vérzik el, hetediknek a nagy utra testvéri bucsukézszerítést adni. Mind megannyi szentszolgálat, Urszolgálat.

De mind jobban szaporodtak ápolójaink. Elfogytak már taliszaim, mit magammal hoztam, elfogytak a kis mezuzák is, miket közöttük szétosztottam s még egyre jobban jöttek, gyültek, hozattak a sebesültek; ki maga lábán, ki hordágyon, ki meg kocsiderékban. Nem értünk reá keresgélni, hogy melyik milyen vallásu sebesült, nem is kerestük többé; ajánlatomra elhatároztuk, hogy megszüntetjük a vallási elkülönödést: egy nyáj — egy pásztor! Nyujtsuk a vallás vigaszszavát annak, ki azt szomjuhozza: Isten nevében! Egy Istennek vagyunk papjai, egy céllal hivattunk e véres helyre, osszuk hát meg testvériesen a munkát.

S ettől kezdve nem tettünk különbséget a lelkészkedésben, a lélek sebesült ápolgatásában. Csak ha már végkép odaért valaki, hogy elhagyja földi hüvelyét, akkor hívtuk közelebb saját papját.

Nem fogom elfeledni azt a pillanatot soha, amikor egy tiroli vadász utolsó erejével görcsösen ajkához emelte kezem és halkulva rebegte merevülő ajkáról: Vater unser... lieb' Vater... lieb' Vater... credo...! így dadogott szegény, míg jobbra tőlem felváltva imádkozta, csuklasközt hadarta egy erdélyi fiatal családfő: „jisz gaddal vejjszkaddas... fiaim... semá jisrael... drága gyermekeim!... s katolikus pap-társam törülgette homlokáról a hideg veritéket. Hány bizta reánk ott legféltettebb titkát, hogy azt övével közöljük?! Hány bizta reánk legkényesebb családi ügyét?! Hány szorongatta muló erővel kezem s hozzám tapadt, mintegy az élethez ragaszkodva, életének megnyújtását tájtékozó szájjal tőlünk remélve...

Ott feküdtek az orosz sebesültek is a kötözőhely egyik felében. Előbb feljűk is ugyanoly szeretettel közeledtünk, de azután két oly jelenet tárult elénk, mely távolabb intett e rossz lelkű néptől. Egyik orvosunk ugyanis a legtisztább idealizmus-tól vezérelve sorba járta betegeinket és az oroszokat is kikérdezte fájdalmaikról. Az egyikhez közelebb hajolt, mert a beteg nem felelt kérdésére és jobban szemügyre akarta venni a nyomorultat. E percben hirtelen mozdulattal elrejtett zsebkésével az orvos felé sujt az orosz és így akarja meghálálni a gondos ápolást. Még akkor sem szűnt meg kozáklelkében a gyűlölet. Megborzadva fordultunk el az emberi elvetemültségtől, mely még jótevőjére is gyilkot emel. Ezért elkülönítve helyezték el czentul a sebesülten fogságba kerülő oroszokat.

A másik jelenet a zsidóság hazafias lelkét dicséri, szemben az oroszokhoz húzó ruténnel. Ugyanis, a kis városka lakói, amelyek mellett ezen óriási kötözőhely állott, tömegesen jöttek látogatni a sebesülteket. Mindegyik hozott magával kis bugyrot, kosarat, benne frissítőt, ételt, egy-egy üveg bort, ásványvizet s többféle hasznos holmit. Már kora reggel megindult a nép és hozta mind, szegény és a gazdag a maga adományát, a hon védőinek. Kezdetben jó néven vettük a lakosság gyöngéd figyelmét. Jó magam azon voltam, hogy azon városka zsidó jótékonyosságát szolgálatába állítsam a szent ügynek. Mintegy hatezer lélekből álló hitközség volt a városban, de jótékony intézménye volt vagy tíz. Ezeknek vezetőit magamhoz kérttem, s rabbijuk buzdítására elhatározták, hogy tejről és kenyérről, asszonyaik pedig beföttgyümölcsről gondoskodnak. Nem telt bele három óra, s már kis kannákban hozták a tejet a zsidók s a víz után epedőknek tejet nyújtottak a zsidó asszonyok, bibliai ősanjuk, Jáel példáját követve. De jöttek a rutén nők is ajándékaikkal. Előbb kevesen, majd mind többen. Nem kerülte ki figyelmemet, hogy dr. F. törzsorvos — őrnagyi rangban — növekvő idegességgel tekintgetett az ajándékokat hozók felé és minden pillanatban kijött az orvosok műtő-sátrából és szétnézett a látogatók között. Mind izgatottabbnak látszott, de nem tudtam mire vélni felindulását. Végre erős léptekkel felém tart és remegve a dühtől így szól: „Nézz széjjel és figyeld meg, hogy a rutén lakosság az orosz sebesülteknek viszi ajándékait és csak a te zsidó embeleid gondolják a mi katonáinkat! Figyeld jól!” E percben láttuk, hogy egy előkelő, idős rutén hölgy öthat cselédtől kísérvé, közeledik a kötözőhelyhez, a cselédek karján kosarak, megrakva minden jóval: borral, sült hússal, beföttel, fehér kalácsal, sőt kis fejalá való párnákkal is. A matronának utat nyitott a nép, a rutén asszonyok kezeit csókolgatták, a zsidók ijedten hajlongtak előtte — előkelő hölgy lehetett. Amint belépett a dróttal körülkerített területre, jobbra-balra néhány falat ételt nyújt a sebesülteknek, de azután határozott léptekkel az orosz sebesültek felé tartott és ott ajándékozta szét a dus rakományt.

Erre meglök a főorvos: „láttad ezt? ezt már nem tűröm! Ezek az orosz sebesülteket ápolgatják szemérmetlenül, azokat segítik, a mieinkre csak a zsidók néznek! Nem engedem ezt

meg!” És az őrségnek azonnal megparancsolta, hogy senkit ne engedjenek belépni a zárt területre, az ajándékokat mi vettük át a szanitéc-katonákkal és mi osztogattuk szét azokat katonáink között és az orosz sebesültek között igazságosan. Kimondhatatlan boldog voltam, hogy parancsnokló törzsorvosunk vette észre és hívta fel figyelmem arra, amit én már rég tudtam: a zsidók törhetetlen hazafias érzésére. Az orvos megszorította kezem: „büszke lehetsz hivedre!” szólt „menjünk dolgozni!” És ő ment kötözni, az összetört tetet és én is mentem tovább kötözgetni összetört lelkeket...

Az ujvidéki pap fiai.

Pap Ignác dr.-nak, az ujvidéki izraelita hitközség kiváló tudós rabbijának négy fia van, mind a négyen becsületesen veszik ki részüket a nemzet küzdelméből. És pedig:

Pap Dezső dr. pozsonyi orvos, mint ezredorvos már a háboru kezdete óta megszakítatlanul teljesít szolgálatot;

Pap Károly nyitrai nagykereskedő, m. kir. népfölkelő főhadnagy, a háboru kezdete óta megszakítatlanul őrpapancsnoki szolgálatot teljesít;

Pap Béla dr. cs. és kir. ezredorvos, előbb mint tábori kórházparancsnok, mostanában pedig a cs. és kir. 12. népfölkelő terepdandár egészségügyi főnöki minőségében kiváló eredményeket ért el, miért is őt öfelsége az „ellenség előtt tanusított vitéz és önfeláldozó magatartása” elismerésül a signum laudissal tüntette ki;

Pap Sándor dr. ujvidéki ügyvéd, akit bevonulása előtt Ujvidék sz. kir. város közönsége egyhangulag választott meg a törvényhatósági bizottság tagjává, most nyeri kiképzését, mint önkéntes népfölkelő a cs. és kir. 6. számú gyalogezredben.

E derék papunknak egy veje, Frank Artur kereskedő, tüzemester a m. kir. népfölkelő 15/I. tüzérségi osztagban, szintén nehéz küzdelmeken ment keresztül.

Friedmann Ábrahám honvédhadnagy.

Friedmann Ábrahám honvédhadnagy, a trencsényi 15. honvédezred egyik vitéz tisztje. Különben közjegyző Zemplén-Buttkán. Egyik viharos áprilisi napon Friedmann hadnagy vezette tisztársával, Kossuth Kálmán hadnaggyal rohamra az oroszok ellen a II. zászlóalj. A roham sikerült, áttörték az oroszok vonalát.

Friedmann hadnagyot felterjesztették kitüntetésre. Mint nekünk egyik tiszttársa írja, hithű zsidó, ki a harcmezőn sem veti le cidakliját és táskájában állandóan ott az imakönyv és a zsoltárok.

Egy igazi pap.

Sz. gyalogos önkénteskáplár írja nekünk a nagyváradi kórházból: Sulyos betegen kerültem ide a napokban, térdlövéllel. A katolikus tábori lelkész, Kozáry, ha jól tudom, végigjárta az ágyakat kegyes és vigasztaló szavakkal. Ágyamnál is megállt és — lázban feküdtem — őszinte sajnálattal kérdezi tőlem:

— Van valamire szüksége?

— Egy imakönyvet szeretnék — feleltem.

A lelkész erre átad nekem egy katolikus imakönyvet. Én nemet intek:

— Tisztelendő ur, én zsidó vagyok.

Kozáry katolikus tábori lelkész erre benyul a táskájába, kivesz egy Pajzs és Vértet, az országos rabbi-egyesület kis háborus imakönyvét és szives szavakkal átadja nekem.

Ime, egy igazi pap!

Négy fiu.

Fischer Salamon holicsi kereskedőnek 4 fia van, mind a négy harcba vonult.

Fischer József 24 éves, a vasuti ezred szakaszvezetője, az ezüst vitézségi érmet kapta vitéz magatartásáért.

Részvett Przemysl nehéz decemberi élelmezési ellátásában és 6 napig volt szakaszával a legnagyobb tűzben.

Fischer Richárd 23 éves, a 72. gyalogezred katonája, Lublinnál súlyosan megsebesült, majd ismét a harctérre ment, s a Kárpátokban súlyosan megbetegedett.

Fischer Lipót 22 éves, a 4. honvéd tábori tüzérezred tüzemestere, Dankltól a következő dicséző oklevelet kapta:

Stándort des 1. O. A. K. am 3. Februar 1915. Sie haben sich freiwillig zur Bedienung des dem Regimente zugewiesenen 7 cm. Marine-Landung-Geschützes gemeldet u. daselbe vom 20. bis 31. Dezember wiederholt im feindlichen Artillerie und Infanteriefire in der vordersten Linie tapfer und geschickt bedient. Ich belobe Sie hiefür im Namen des Allerhöchsten Dienstes. Dank! G. d. K. Fischer tüzemester ezenkívül megkapta a vitézségi aranyérmét is.

Fischer Sándor, a 72. gyalogezred katonája, harctérre indulásakor szent fogadalmat tett apjának, hogy kitüntetés nélkül nem jön vissza a harcterről.

14 unoka.

Boldogult Auer Ignácnak, a veszprémi zsidó hitközség egykori előljárójának 14 unokája harcol most a különböző harctereken. Közülük 3 már kitüntetésben is részesült.

Radványi Andor kereskedő, a 48. gye. káplárja, alig volt két hétig a galíciai harctéren; II. o. vitézségi érmét kapott.

Szobel Izidor, a 65. gye. zászlósa, a Generali hivatalnoka, egy őrjárat alkalmával 80 oroszot fogott el, ezért II. o. vitézségi érmét kapott.

Auer Elemér, Auer József fővárosi magánzó 23 éves fia, vadászkadett, a Wiener Bankverein hivatalnoka, vitéz harcok után, mikért a II. o. vitézségi érmét kapta, orosz fogságba került. Utján Oroszországban egy barátságos orosz tiszttel ismerkedett meg, aki megígérte, hogy leveleit a legközelebbi uton eljuttatja aggódó szüleihez. Néhány nap múlva egy orosz pilóta, ki hadállásaink fölött megjelent, ledobta lövészárkunkba Auer Elemér levelét szüleihez. E regényes uton ideérkezett levelében a hős tiszttel azt írja, hogy fogságba jutásáról értesítette már másod-nagybátyját, a szentpétervári zeneakadémia világhírű igazgatóját, Auer Lipótot is.

A galíciai nagy áttörésből.

Herlinger Rezső századparancsnok, a 30. honvédgyalogezred hadnagya, körmendi városi aljegyző, írja apjának, Herlinger Hermannak az északi harcterről:

„Gyönyörű, mégis borzalmas fárasztó napokat éltünk át Drága szép hazánk megvédése az ellenségtől való megtisztítása után, erős menetelésben nyomultunk a megvert visszavonuló ellenség üldözésére, majd egy hétig üldöztük folytonos harcok közepette, míg végre Galícia közepén, Lemberg-től alig 80 km. távolságban erős ellenállásra találtunk. Századom, melynek parancsnoka én vagyok, mint bal oldalvéd, kiküldött, hogy az ellenség jobb oldalán támadva, kerítsem be. M. község határába érve, a mintegy 200-300 házból álló község minden oldaláról erős gyalogsági tüzet kaptam. Századom dacára teljes kimerülésének, tüzes beszédem hatása alatt páratlan összetartás és lelkesedés közepette követett engem; a falu közepe táján levő egyik hidat már majdnem elpusztítva, másikat felgyújtva találtuk. Intézkedésemre, dacára az erős ellenséges tüzelésnek, sikerült a petrolummal leöntött égő hidat eloltani és a hidon tul állást foglalva, másnapig kitartani. Hogy-hogy és miként folytak itt le a harcok, leírni nem lehet. Századom legénysége között néhány ember nem is mint hős, hanem, mint félisten tartotta magát. Büszke is voltam a fiúkra. A mai nap folyamán d. u. pont 5 óra tájban ugyanazon házban, melyben tartózkodtam, orosz gyújtógránát vágott le, mely nyomban két házat lángbaborított.

Most egyelőre kitartunk, s várjuk a további parancsot az előnyomulásra. Néha-néha kimerültnék érzem magam, de tul kell magamon tenni, nehogy legénységem azt mondja, hini még a századparancsnok is elmarad, hát akkor ők hogyan maradnának. Ami a jó kedvet, jó hangulatot illeti, nincs semmi panaszkodni valónk; várunk és bizva reméljük, hogy a mi teljes dicsőség Glóriájával övezjük piros-fehér-zöld zászlónkat diadalról-diadalra vite; megvédélmezzük, hogy azután csendes polgári otthonunkba visszatérve, élvezhessük azt az aratást, melynek magjait most elvetjük, kifejlődését vérünk áztatásával elősegítjük. A jó Isten oltalmazza drága jó Hazánkat és engedje abba minélőbb való győztes bevonulásunkat.

Magyar zsidó családok.

Brenner Náthánnak (Som. Kéthely) 4 fia szolgálja a hazát a harctéren: Ignác 39 éves 3/1 szapeureknél szolgál, Herman 37 éves, József 32 éves, a 19. honvédgyalogezrednél szolgál, Sándor 28 éves, szintén a 19-ik honvédgyalogezrednél.

Schön Ferenc magócsi izrlakos 7-fia és veje küzd a harctéren: Gottlieb, Izidor, Béla, Miksa, Mór a galíciai harctéren küzdenek. Ede fia a tengerészeknél Pólában, Károly fia pedig Bécsben van a tervező-osztálynál, veje, Krausz Dezső pedig a tüzéreknel harcol a déli harctéren.

Özvegy Bein Ignácné magócsi lakosnak 5 fia: Miksa, Ödön, Zsiga, Vilmos és Aladár van a harctéren.

Özv. Schwartz Ignácnénak Lőrincin a mozgósításkor 4 fia és egy veje vonult be. Bolgár Árpád tartalékos szakaszvezető, Bolgár Gyula póttartalékos, Bolgár Ernő zászlós, Bolgár Sándor tényleges szakaszvezető, mindanegy 16. honvédgyalogezredbeli és a vő, Braun Dezső tartalékos tüzér. Bolgár Ernő zászlós októberben shrapnell-lövéstől súlyosan megsebesült és vitézségeért hadnagygyá léptették elő. Decemberben újra kiment a harctérre és számos csatában vitézül harcolt. A király kitünő, önfeláldozó szolgálatainak elismeréséül a hadi díszítményes 3. oszt. katonai érdemkeresztet adományozta neki. A gorlicei áttörésnél robbanó golyótól súlyosan megsebesült. Bolgár Sándor tényleges szakaszvezető, számos csatában Galiciában vitézül harcolt és ezért őrmesterré léptették elő, és megkapta a II-oszt. ezüst vitézségi érmét.

Ullmann főhadnagy.

Ullmann Marcel a pécsi társadalomnak egyik kedvelt tagja, a pécsi 19. honvédgyalogezred főhadnagya, 30 éves korában hősi halált lelt Drohobycnél. Egyéni hajlandósága a tudományos és irodalmi pálya felé vonzotta, ép azért a gyakorlati életben nem látott sikereket. Rövidlátóságánál fogva könnyen elérhette volna, hogy csak helyi szolgálatra alkalmazák, de ő a harctérre vágyódott és a legszebb halált lelte, melyet egy finom lelkű, az életben csalódott fiatal ember magának elképzelt. Mint egyetlen fiát siratja Ullmann Károlyné szül. Telegdi Irma és nővére Mariska, Preiser Miklós, a pesti Magyar Általános Hitelbank egyik igazgatójának neje. A szomorú hír közvetítője írja, hogy a boldogult hősi magatartást tanusított, s bő része volt a kivívott győzelemben, egy orosz állást kellett csapatának egyik magaslaton elfoglalni és onnét el is üzték az oroszokat, miközben egy golyó véget vetett ifjú életének.

Az örök dicsőség kapuja . . .

Roth Márton terménykereskedőnek, Alsó-Zsolcán 4 fia katona. A legidősebb Dezső, 26 éves, a mozgósítás első napjaiban vonult be a 65. gyalogezredhez, mint altiszt és aug. 25-én került, mint sebesült, orosz fogságba. Már halottnak hitték, de novemberben jött felőle értesítés, hogy jól van. Mór 20 éves, önkéntes, a 34. gyalogezredben szolgál, most került a frontba. Andor 19 éves, az iskolából került a 34. gyalogezredhez, mint önkéntes. Nem volt türelme bevárni a tisztképzés hosszú processzusát, hanem, mint altiszt a frontba kívánkozott. Mint könnyű sebesült nem akart

visszamaradni a csapattól, hanem tovább harcolva nyomult az oroszok után, míg május hó 16-án egy fejlövés következtében hősi halált halt. Hazairt levelei fényes tanubizonyossága hazaszeretetének és elszántságának. Utolsó levelében írja: „Drága Szüleim! Megnyílt előttünk az örök dicsőség kapuja, ez oly diadal és dicsőség, amit ezek a jó magyar fiúk véghezvisznek, hogy a világ örökké emlékezni fog. Nagyon szégyenleném, ha én ebben részt nem vehettem volna. Már 7 napja hogy sarkában vagyunk az oroszoknak, anélkül, hogy komoly fegyverhasználatra kerülne a dolog, csak néha figyelmeztetjük egy lövéssel, hogy nyomukban vagyunk.” Ez az utolsó levél legdrágább emléke szüleinek és neki egyuttal legszebb sírfelirata. — A legfiatalabb fiú Samu 18 éves, most soroztatik be.

Schillinger főhadnagy temetése.

A Laborcő melletti diadalmas rohamban május 7-én hősi halált halt Schillinger Mihály hódmezővásárhelyi tekintélyes vaskereskedő, népfőlkelő-hadnagy holttestét most hozták haza ideiglenes nyugvóhelyéről, a mezőlaborci gör. kath. temetőből, hogy itthoni földben, ősei sírhelyén pihenhessen. A temetés valóságos gyászünneppé vált. A város első embezeitől a legegyszerűbb földmivesig, mindenki ott szorongott a ravatal körül, hogy elbucsúzzék attól, aki utolsó lehelletéig hű magyarnak és hős katonának bizonyult. A városi tanács élén Juhász Mihály kir. tan. polgármester jelent meg Szathmáry Tihamér főkapitánynyal és Kun Béla országgyűlési képviselővel. A temetőbe való bejáratnál a sebesült bajtársak két szakasza állott sorfalat és fogadta tisztelegéssel a közöttük elhaladó koporsót, amelyet a hős kardja és csákója díszített; a tisztelgők élén Török Antal hadnagy, kórházparancsnok állott. A helyben levő huszárkülönítmény parancsnoka: Polster Gyula százados gyönyörű virágcsokrot tett le a vitéz bajtárs kardja mellé. Deutsch Izsó cs. és kir. alezredessel az összes tiszték és önkéntesek is lerótták tiszteletük jelét a fiatal bajtárs iránt.

Seltmann Lajos főrabbi gyönyörűen méltatta a hős polgári és katonai érényeit; a beláthatatlan embertömeg aztán a sir széléig kísérte a hazaszeretet halottját, akit a chevra által felajánlott diszír helyen tettek örök nyugalomra.

A gyászszertartás körül különösen Groák Dezső elnök és Singer Ignác gondnok buzgólkodtak.

Elesett hősök.

Róth Emil, a nagyszalontai Gazdasági Takarékpénztár cégvezető-főkönyvelője, aki a 32. vadászrezredben mint főhadnagy teljesített szolgálatot, május 21-én Bolechonál hősi halált halt. Róth Emil igazán kvalitásos és mindenki előtt rokonszenves férfit volt, akinek halála felett általános és mély a részvét. Szalonta gazdasági életében már igen előkelő helyet vívott ki magának és hivatott volt arra, hogy a város társadalmában vezetőszeretettel vállaljon. A héten megérkezett gazdájának hátrahagyott holmijával Róth Emil tiszti-szolgája, aki mélyszégyen megilletődéssel, könyáztatta arccal mondotta el, hogy hadnagya a rajvonalba fejlődött százada élén, rohamra vezette az oroszok ellen vitéz katonáit. Mindig előljárt a derék századparancsnok, buzdította, lelkesítette katonáit és egyszerre csak a roham hevében véresen felbukott. Róth Emil a vállán találta az oroszok hirtelen megindult sortüzének egy golyója és átütötte a nyakát is. A hűséges tiszti-szolga a legnagyobb puskatűz közepette a segélyhelyre vitte hadnagyát, ahonnan a bolechoi kórházba szállították s itt három napi szenvedés után meghalt. Róth Emilnek még két testvére küzd a harctéren: Róth Arnold dr. főorvos, aki Przemyslben orosz fogságba jutott és dr. Róth Gyula ügyvédjelölt, vadász-önkéntes, aki már egyizben megsebesült és sebéből felgyógyulva, visszament a harctérre.

Szegő Ede főkönyvelő, mint a 43-ik gyalogrezred tartalékos zászlósa, ki a háboru kitörésekor a déli harctéren hősie-

sen harcolt, ott megbetegedett, majd hosszabb ideig szabadságoltatott, míg végre m. hó 28-án a harctéren szerzett súlyos betegségében, ifju életének 24-ik évében, Nagyszentmiklóson elhunyt. Szegő Ede temetése múlt hó 30-án, d. u. 4 órakor óriási részvét mellett ment végbe. Jóval a temetésre kitűzött idő előtt valóságos hömpölygő emberáradatban igyekezett a résztvevők sokasága. Megjelentek többek között: Rittich Klementina elnöknő vezetésével a nagyszentmiklósi Vöröskereszt-egylet tagjai, a lábbadozó katonák is, kik szép koszorut helyeztek az elhunyt koporsójára. A ház udvarán állott a fekete lepellel borított koporsó, amelyben egy ifjan megtört élet, a mélyen sujtott agg szülők legszebb reményei találták meg a korai elmulás örök nyugalalmát. A gyászbeszédet dr. Gerstl Ignác főrabbi tartotta, ki nagylendületű, hazafias szónoklatban bucsuzott el a halottól. Nagy áhitattal és nemes meghatottsággal hallgatta a gyászoló közönség a gyönyörű beszédet. Nem maradt szem szárazon. A gyászszertartás után a halottaskocsira emelték a koporsót és megindult az impozáns gyászmenet a temetőbe, ahol a chevra-kadisa által felajánlott diszír helyben temették el.

Gábor Nándor, nagytehetségű fiatal festőművész, az Iparművészeti Főiskola segédtanára, ki 18 éves korában került e szép pozícióba, az északi harctéren elesett. A 69. Hindenburg-ezred káplárja volt, több, mint félévig küzdött hősiezen a hazáért, még április 1-én elesett. 26 éves volt összesen. A kulturának és a művészetnek szánt életét a legszen- tebb célra áldozta fel. Mélyen sujtott atyjának, Grünspan Samunak Budapesten, kinek még 3 fia van a harctéren, Czákó Elemér, az Iparművészeti Főiskola igazgatója megleghangu levélben kondoleált.

Abelesz Jenő, Abelesz Mór dombóvári tekintélyes kereskedő fia, a győzelmes galíciai harcterek egyikén hálálosan megsebesülvén, a besztercebányai megfigyelőben meghalt. A szülők a drága halottat Dombóvárra hozták, hol temetése f. hó 28-án folyt le. A vasuti állomásról reggel megérkezésekor a szülői házhoz szállították. Már a temetés előtt nagy sokaság gyülekezett a temetésre a város előkelői, szine-java, úgy a hitközség, valamint a város előjárósága megjelent. A koporsó mindkét oldalán pedig a Dombóváron tartózkodó katonaság küldöttsége állott sorfalat. A dombóvári izr. főkantor megható szertartás éneke után Lebovics József mágocsi kerületi főrabbi lépett a ravatalhoz, ki szívekbe markoló hazafias, emelkedett gyászbeszédet tartott. A beszéd után a sorfalat álló katonaság tisztelgett. A temetőben pedig a dombóvári chevra-kadisa elnöke elbucsúztatta az elesett hőst.

Winkler Albert balassagyarmati fűszerkereskedő az orosz harctéren hősi halált halt. A hős özvegye a következő értesítést kapta: Önagysága Winkler Albertné urnőnek, Balassagyarmat. Szomorú kötelességet teljesítek: hogy férje május 2-án a biesnai ütközetben elesett. Szolgáljon vigaszul az, hogy férje kötelességét a harctéren a leghivebben teljesítette és hazája védelmében való nehéz munkájában lelte hősi halálát. A harctéren temették el. Tisztelettel, Menczer Gyula hadnagy.

Kitüntetések.

A 26-ik gyalogrezred zászlósát, Windt Bernát fiát Mándokról, Széll Istvánt, aki az esztergomi háziezredhez tartozik, a kárpáti harcokban hadnagygyá léptették elő és ez alkalommal az elsőosztályú vitézségi éremmel tüntették ki. Széll István a kisvárdai izr. hitk. kiváló elnökének, Széll Mihálynak unokaöccse, kinek magának is egy fia és két unokája van a harctéren.

Lévaj Oszkár dr., a 26. gyalogrezred segédorvosa, 8 teljes hónapig volt a harctéren. Több alkalommal a tűzvonalba került és a legnagyobb önfeláldozással ott kötözte a sebesülteket. Fiatal, 24 éves ember, jelenleg súlyos betegen fekszik a Korányi-klinikán. Hősi magatartásáért a signum laudis-t kapta „für tapferes u. aufopferndes Verhalten vor dem

Feinde", ami orvosoknál ritka kitüntetés, mert csak csapat-szolgálatot teljesítő tisztek kaphatják.

A 44. gyalogezred tisztjei közül Weisz Artur tartalékos zászlós volt eddig a leghosszabb ideig a harctéren. Nyolc hónapig át harcolt vitézül és nagy kitartással, amiért az ezüst vitézségi éremmel tüntették ki. A hős zászlós egyetlenegyszer sem sebesült meg, de már annyira kimerült, hogy szabadságolták. Weisz Artur e héten érkezett meg Kaposvárra, hogy kipihenje a nyolc hosszú hónap fáradsalmait.

Dr. Adler Marcel segédorvos, Adler Sándor fővárosi kereskedő 25 éves fia, a kárpáti harctéren a koronás arany érdemkeresztrel lett kitüntetve, amiért önfeláldozással, saját élete kockáztatásával, több sebesült katonát mentett meg a biztos elpusztulástól. 8 hónapig volt a harctéren. A 33-ik ezredben szolgált.

A király elrendelte, hogy az ellenség előtt tanusított vitéz magatartásáért dr. Messinger Mór, a II. 15. népfőlközhadpáncsászlóaljnál beosztott népfőlköfőhadnagy a legfelsőbb dicsérő elismerése tudtul adassék.

Klein Zsigmond, a 71. gyalogezred tartalékos főhadnagya, aki béke idején Pozsonyban, mint államvasuti hivatalnok teljesít szolgálatot, jelenleg pedig fegyverrel szolgálja a hazát, az ellenséggel szemben vitéz magatartása elismerésül a legfelsőbb dicsérő elismerésben részesült.

Öfelsége a király dr. Feszler György ezredorvosnak, mint a 4. tábori kórház parancsnokának, kiváló szolgálatainak elismerésül a Ferenc József-rend lovagkeresztjét a katonai érdemkereszt szalagján adományozta. A kitüntetett ezredorvos resicabányai születésű, Frankl Jakab köztisztviselőben álló resicabányai polgár unokája.

A 101. gyalogezredben szolgált a háboru kitörésekor Gombo Izsó őrzővezető. Irodista volt, de önként jelentkezett a frontra. 3-szor volt kérő-raporton, hogy tegyék be a menetállományba, de mindig elutasították. Végül addig kérelmezte, míg egy másikat — nem zsidót tettek be helyére az irodába. Az ezred egyik legboldogabb és legbüszkébb katonája lett. Harcolt dicsőségesen hét hónapig, résztvett a legelső csatától addig, míg egy bajonetszurástól súlyosan meg nem sebesült. Alig várta felgyógyulását, hogy ismét visszatérhessen a harctérre. Ez év január hónapjában újból felkerült a frontra, hol bátorságának oly vakmerő tanujelét adta, hogy őrzővezetőből őrmesterré nevezték ki és az I. oszt. vitézségi éremmel dekorálták. A további harcok egyikében hadifogságba esett.

Dr. Reich Gyula főtörzsorvos, az 54. gyalogezred hadosztály-egészségi főnöke, aki Czibulka hadtestparancsnoksághoz van beosztva, Öfelsége által az ellenséggel szemben vitéz és önfeláldozó magatartása elismerésül a Ferenc József-rend lovagkeresztjével, a katonai érdemkereszt szalagján lett kitüntetve. A főtörzsorvos néhai Reich Fülöp fia Eperjesről; felesége Prister Giralomo zágrábi gazdag földbirtokosnak leánya. Prister az ottani zsidó hitközségnek tekintélyes tagja. Reich dr. főtörzsorvos, valamint Jenő testvére főhadnagyi rangban, a háboru kezdete óta az északi harctéren küzdenek.

Ungár Róbert, a 19. gyalogezred zászlósát a harcmezőn tanusított vitézségeért I. oszt. vitézségi ezüstéremmel tüntették ki. Zala-Söjtörön lakó családjához legutóbb a kitüntetett hős az uzsoki szorosból írta ez érdekes sorokat:

„III/23. Kedveseim! Ezt a levelet is egy magas hegy tetejéről írom, honnét a muszkákat már ezelőtt 12 napja leverte, azóta állandóan mi vagyunk rajta. Látnád csak mi csoda sürgés-forgás van ezen a hegytetőn. Mindenki az állások megerősítésén dolgozik, nehogy egy éjjelen váratlanul megtámadjanak bennünket ezek a legkeletibb Szibériából idecsődített fenevadak. Az előterepet aláaknáztuk. Közvetlen előttünk pedig erős négy-öt soros tüskésdrótot huztunk, magunkat jól beástuk. Szóval úgy elkészítettünk mindent, hogy még 10-szeres erővel sem kelljen meghátrálnunk. Négy emberrel pedig a saját lakóházam felépítésével voltam elfoglalva, Uzsoki szoroson nem is jön be muszka házámba, míg mi állunk őrt előtte.

Gyászünnepély.

Vasárnap, június 6-ikán délelőtt állítottak nagy ünnepséggel sírkövet Gorócz Dénes hadapródielöltnek a rákoskereszturi temetőben. Ez alkalommal dokumentálódott igazán, mennyire szerették feljebbvalói, mennyire tisztelték, becsülték kollégái és mennyire imádták barátai és bajtársai. Már jóval az ünnepély kezdete előtt megtelt a hősök sírjához vezető utvonala a gyászoló szülők, testvérek és rokonságon kívül a nagyszámu előkelő közönséggel; megjelentek hivatalnoki előljárói és messze földről jöttek el nagyszámban kollégái is. A dicső I-ső honvéd gy. e. 5 tagu tiszti küldöttséggel volt képviselve, az I-ső honvéd gy. e. önkéntes tisztiképző osztálya pedig 100 tagu küldöttséggel, Pröckl Elemér főhadnagy vezetésével. Az impozáns siremlék rózarvirág-csokrok és koszorúk tengerébe volt borítva. Dr. Weisz Mór rabbi megkapó szavai után dr. Szegedy Miklós hadapród tartott szép beszédet. Azok voltak a harcok — mondotta — amiket ti vívtatok meg, amidőn még a végzet is ellenünk látszott összeesküdni, remény- és bizalomcsüggedten voltatok ti a hősök hősei, átélve és átküzdve a százszoros szenvedések minden fázisát, odadobtátok a harcok küzdelmeibe ifju életeteket, hogy megváltsatok bennünket, hogy aztán mi a tavasz ébredésével reményünkben és bizalmunkban megingathatlanul megerősödvé folytathassuk a ti dicső harcaitokat. Ime, eljött a tavasz, a remény feléledt, a bizalom megerősödött, a harcok harcai győzelmünk jelében fejlődnek a mi javunkra és mi mindezt a jóságos, az igazságos Isten után nektek köszönhetjük első sorban, nektek, a gigász harcok hősi halált halt hőseinek." A távolból eljött kollégák nevében Gallovsky Antal máv. forg. tiszt szívhez szólóan beszélt: „Eljöttünk — ugymond — messze vidékről, sokan jöttünk el; eljöttünk, mert el kellett jönnünk ahhoz, akit mi mindnyájan oly nagyon szerettünk és aki bennünket oly önzetlenül szeretett. El kellett jönnünk, hogy e néma emlékkő előtt tegyük szent fogadást, hogy a mi megboldogult hős ifju kollégánk és barátunk, Gorócz Dénes emléke örökké fenmarad és örök büszkeségünk leendő." Az ezredkürtös trombitáján ezután a gyászimára vezénylő hangok hallatszottak, majd pedig a 100 honvéd-önkéntes Pröckl Elemér főhadnagy vezetésével egyenkint járult a siremlék elé, megadván a hős bajtársnak a kegyeletet és tisztelegve letette mindegyik a sirra külön-külön a nemzeti színű szalaggal csokorba kötött hétlevelű babérágat.

Magyar zsidók! Jegyezzétek föl az Egyenlőség számára fiaitok hőstetteit!

NE FOGADJON EL MÁST MIŐT
TUNGSRAM FELÍRÁSÚ VALÓDI
 DRÓTLÁMPÁT.
HAZAI GYÁRTMÁNY. ÓVAKODJUNK ÚJÁNZATOKTÓL!
 Gyártja: Az Egyesült Izzólampa és Villamossági r.-t., Ujpest.

A szentföldről.

(Egy kis polémia.)

Irta: Szabolcsi Miksa.

A bécsi zsidók számos előkelő vezető embere összeállott a múlt héten, hogy a keresettől és kenyértől megfosztott, leirhatatlan nyomornak és szükségnek kitett százezer szentföldi szegény zsidó ember felszegélyezésére nagy, a központi európai államok zsidóságára kiterjedő akciót létesítsenek.

Nem tudom, milyen eredménnyel jár a nemes kezdeményezés. Az Ur szent városából olyan gyakran hangzik át hozzánk a jajszó. Mintha megszűnt volna a segítség, elesett volna a támasz, távozott volna a kenyéradó.

Mint ahogy, sajnos, úgy is van. Koldusokká váltak hatalmasak, földre kerültek gazdagok és nagyok és vajmi sokan, akiknek legnagyobb örömiük abban tellett, hogy gondoskodtak azokról, kik Istent szolgálják, Tórájának szent parancsait teljesítik, — mert voltak, vannak és lesznek Isten segédelmével ilyenek tizezrével is Izraelben — ezek ma tán maguk is sirdogálókká, tán ennél is nyomorultabbakká, t. i. hazátlan földönfutókká váltak.

Igaz, mások és máshol is elestek. Sőt elestek úgy, hogy többé föl sem keltek. De olyan esések, mint Palesztinában, Jeruzsálemben, máshol még sem fordultak elő. Akárhányszor saját szemünkkel láthattuk, hogy emberek, kik e szörnyüses viszonyok közt mindenüket elvesztették, menekültek, kivándoroltak, vagy helyükben maradtak, de lassacskán új keresetre tettek szert, talán jobbra a megszokottnál, talán több szegényt is támogattak azután, mint hajdan, mert ezen nem akar keresni az újból jólétre szert tett zsidó. A szegény palesztinai, illetve jeruzsálemi zsidó, ha kenyérét vesztette, illetve, ha támogatója elesett, nem tápáskodhat fel egyhamar a földről. Nem az kell neki, hogy keresetre tegyen szert, mert ehhez nem ért, hanem új segítőre vár és ezt honnan vegye, mikor hónapok óta ilyen nem támad?

A kérdést, hogy helyes-e az a berendezkedés, hogy egy egész társadalmi osztály mást se tegyen, mint, ahogy a műkifejezés zsargonban hangzik: „üljön és tanuljon“ (azaz imádkozzék és buvárkodjon a szent könyvekben), a társadalom egy másik rétege meg keressen és az isteneseket és jámborokat elartsa (az egyik párt olyan szívesen teszi, akár magán a szentföldön, akár azon kívül, mint a másik párt). — hogy üdvös, helyes-e tehát ez a berendezkedés, ilyennek maradjon-e ezután is, vagy azoknak van-e igazuk, kik azt hangoztatják, hogy a jövőben ezeken az állapotokon okvetlenül változtatni kell, — azt mi itt most ezen a helyen megvitatni nem akarjuk. A tény az tény. A helyzet az helyzet. Jelenleg a

„chaluka“ (a szétoztás; a külföldön és különösen a zsinagógákban hétköznapi istentiszteletek közben gyűjtött pénz szétoztása) tartja fenn a jámbor szentföldi szegényeket és uralkodik a zsidóságban Palesztinában. Lehet, hogy ez később másképp lesz, sok érdemes emberünk fáradozik ezen, — de mi legyen most?

Az Istenért, most mi legyen? Hisz ártatlan jámborok, nők és gyermekek ezrei egyszerűen éhen halnak?

Annak a nagy bizottságnak, — szó sem fér hozzá — létesülnie kell, nagy összegeket kell összehoznia, életet kell mentenie, éhséget, hallatlan nyomort szüntetőnie, és ezt minél előbb és ezt nemcsak Jeruzsálemben, a szent központban, de a többi szent városokban is. Nevezetesen Hebronban, Szafetben, Tiberiáthban, Jaffában, melyek mindannyian nemcsak nagy szefard és askenaz zsidó hitközségek, de mindegyikük rendelkezik nagy jesivákkal és iskolákkal, templomokkal és intézetekkel, miket nem maguk tartanak fenn, hanem föntartanak mások, külső jótevők, többnyire Európában, fentartják szívesen, örömmel, boldogan, fentartják, azaz fentartották, mert nagyreiszük, fájdalom, nincs már.

Teremtsünk új alapokat, neveljünk új jótevőket, ez a feladat, ez a kötelesség.

De ha összejön ez a nagy egyesülés, — és össze *kell* jönnie, — kérlek benneteket, osztrák testvéreim, nagyon szépen kérlek benneteket, ne azért jöjjen össze, hogy közöttünk, magyar és osztrák zsidók között a — nem is tudom, miként támadt — mesterségesen vájt ellentétet még csak jobban kimélyítsétek.

Mert nem tudom hol, nem tudom kik, nem tudom mikor, de tudom, hogy összeveszítettek bennünket, magyar és osztrák zsidókat. Még csak azt tudom, kiknek van érdekében, hogy haragudjunk osztrák hittestvéreinkre és hogy az osztrák zsidók valahogy meg ne szeressenek bennünket, magyar zsidókat. Hallottátok a hangot, amit használt mostanában velünk szemben bizonyos bécsi kör és amelyet fölkapnak és magukévá tettek, akik a külföldön igazán nem szeretnek bennünket. Ma szerte hiszik, ma már hitágazatként vallják odakünn, hogy mi, magyar zsidók, üldözzük az üldözött lengyel zsidókat.

Magyarországból mi kergettük ki őket és itt mivel sem voltunk segítségükre. Magyarok, kik Bécsben magyarok lapját csinálják, persze németül, német szellemben mondták ezt a világnak. Miért is olyan jó hazafiak a magyar zsidók, mint pl. Hevesi és Venetianer dr.-ok és a bécsiek miért mennének odáig, hogy ezeket a tudós férfiakat Bécs rabbijaivá is megválasztanák, ha ki nem cégéreztek volna őket a bécsi magyar cionisták, ami nemde elég különös? Most aztán szélnek eresz-

tették a hirt, hogy a magyar zsidók, — kik egy vagyont költöttek a lengyel menekülő zsidókra, kikkel annyit bajlódtak és fáradtak: — a magyar zsidók tehát, a világ legliberálisabb zsidói, utasították volna ki, vagy lettek volna rajta, hogy utasítsák ki szerencsétlen, üldözött lengyel hit-testvéreiket! Hisz ez az örületnél is több. És oda-künn elhiszik és odaadással terjesztik a terjesztők, vélvén, hogy az anticionizmuson ütnek ezzel nagyot, holott az igazság az, hogy a zsidóságon ejtenek sebet.

Kedves cionista testvéreim! Önök sokat értek el nálunk. A közönség ugyancsak fél önöktől. — Mit kezdjek ki velük, — mondják egymásnak ellenfeleik. Leszidnak, tán még másra is vetemednek. Minek kell ez nekem? Békében akarok maradni, ők pedig csináljanak, amit akarnak. Szóval a cionizmus közömbössé vált az emberekre nézve. Nem tudom, jó-e ez így az Önök szempontjából, de annyi bizonyos, ma nem verekszenek Önök annyit, mint hajdan. Lehet, hogy ennek máshol keresendő az oka, nem abban, hogy nem törődnek Önökkel, az azonban bizonyos, hogy én nem félek Önöktől és megmondom Önöknek azt, amit igaznak tartok.

Nem akarok én Önöktől, uraim, semmit sem. Fáradt és főleg beteg ember vagyok, sajnós. Hogy fiatal legény sem vagyok, azt tán Önök is tudják: jó barátaim, mit várhatok hát én még most Önöktől, kik joggal az egész világot akarják? Azt az egyet azonban engedjék kérem Önöktől. Amennyiben Önöktől függ, ne szakítsák szét a zsidóságot. Kérve kérem Önöket, ne tegyék. Elismerem, nem tagadom, szépet és jót is plántáltak be Önök Izraelbe, de megmérgezik felekezetünket, ha szakadást visznek beléje, akármilyen kicsiny mértékben is.

Minek a civódás, mi célja a verekedésnek? Megalakul Bécsben a nagy palesztinai bizottság. Felhívják a belépésre természetesen a magyar Izraelt is. Hozzáteszik azonban, hogy ha nem akarna a magyar zsidóság az akcióban résztvenni, természetesen nála nélkül csinálják.

Hát erre mivel szolgált rá a magyar zsidóság? Tessék csak kissé figyelni. Semmiféle Bécsben Palesztina érdekében folyó akcióról nem tudok, de gyűjtött ez a mi kis lapunk néhány hét óta több mint 4000 koronát Palesztinának. Milyen jogcímen fordulnak tehát ők mi hozzánk ilyen föltevással? Azt akarják-e a fölszólítók, hogy mi ne vegyünk részt? Nem hívtuk-e mi az osztrák testvért, mikor azt az egyetlenül nagy karavánt vittük Jeruzsálembe a sok ezer arany koronával az ottani szegényeknek? Kimaradt-e a magyar zsidóság évtizedek óta a palesztinai adófizetők közül, kiknek legjobbjai és legpontosabbjai közé tartozunk? Hogy jutunk mi, magyar

zsidók ahhoz a kérdéshez, ahhoz a sértő föltevéshez?

Kedves barátaim! Ne veszítsék össze a felekezetet, ezt esetleg meg tudják csinálni, a közönség tán nem is tudja, honnan jő a kár. De tudják-e majd kiigazítani a hibát, ha megszállja Önöket — és megszállja — a megbánás? Mert Önök alapjában véve jót akarnak és tulajdonképpen Palesztináról van szó; Önök meg — cionisták.

A magyar zsidóság és a hadikölcsön.

Most, amidőn a hadikölcsön oly fényes eredménnyel lezárult, a magyar középosztály és polgárság fényes áldozatkészségét bizonyította be főképen a nagy eredmény. A magyar zsidóság elsősorban e társadalmi réteghez tartozva, szintén páratlanul teljesítette hazafias kötelességét, míg e tényt jövő héten illetékes toll méltatja, a következő újabb jegyzéseket közöljük itt:

I. Felekezeti testületek jegyzése: Debrecen chevra-kadisa 5000 K, Zsidó tanulók Otthona 20.000 K, Ujpesti chevra-kadisa 3000 K, Oravcai izr. hitk. 10.000 K.

II. Magánjegyzések: Goldschmied Bernát 100.000 K, Breitner L. Zsigmondné 50.000 K, Neumayer Fülöp 50.000 K (első jegyzésnél 102.000 K) Fellner Henrik 700.000 K, Langfelder Ede 100.000 K, Sauerbrunn Gyula 100.000 K, Szidon Sámuelné 70.000 K, Schlesinger Alajos 50.000 K, Leiner Sámuel 65.000 K, Müller Mór 60.000 K, Frankfurter Mihály 50.000 K, Freund Antal és Fülöp 50.000 K, Fischer László Cegléd 18.000 K, Leitner Ilona 50.000 K, dr. Gruber Armin 40.000 K, Herceg és Geiger 30.000 K, Leiner Testvérek 30.000 K, Leiner Fülöp és Tsai 30.000 K, Goldner Henrik 30.000 K, Blau Adolf 30.000 K, Schächter Mór 28.000 K, Hirsch és Frank 35.000 K, Zala Armin 25.000 K, Brachfeld F. 25.000 K, dr. Wiesner Ignác 25.000 K, Hoffmann Linka 22.000 K, dr. Schwarz Vilmos 20.000 K, Róna Zsigmond 20.000 K, Lustig Ede és neje 20.000 K, Häutler Lipót 20.000 K, Szenes Ignác 20.000 K, Mayer Salamon és Leó 20.000 K, dr. Vágó Jakab 20.000 K, Goldmann Adolf 15.000 K, Salamon Sámuel 10.000 K, Citrom Fülöp 10.000 K, Hatschek Emil 10.000 K, Guftmann Ferenc 10.000 K, Hofstädter G. 10.000 K, Lengyel Lajos 10.000 K, Holcer Simon 10.000 K, Wolf József és neje 10.000 K, Politzer József 10.000 K, Gestettner Sándor 10.000 K, Weisz Sámuel 10.000 K, Hermann Ignác 10.000 K, Wald Gyuláné 10.000 K, Glücksmann Adolf 10.000 K, Steiner Salamon 10.000 K, özv. Krausz Edéné 10.000 K, Löwy Adolf 10.000 K, Nádor Lajos 10.000 K, dr. Hirtenstein Leó 10.000 K, Klein Lipót 10.000 K, Hirsch Ede (Kolozsvár) 25.000 K, Löw Rudolf 10.000 K, Fischer Lajos (Somogybajom) 30.000 K, Mellinger Dávid 100.000 K, Löwy Károly 105.000 K, Wintermantel és Szombathy 90.000 K, Berényi Ignác 66.000 K, Orenstein és Koppel 35.000 K, Fleischel Dezső és neje 60.000 K, Harsányi Adolf 35.000 K, Redner Sámuel 20.000 K, Holcz Sámuel 25.000 K, Frank Lajos 20.000 K, Schik Aranka 15.000 K, Weinberger Samu 10.000 K, Krausz Vilmos és Bognár Béla 10.000 K, Mautner és Wilczek 10.000 K, Laufer Betty 10.000 K, Hercz és Fia 50.000 K, Deutsch Bertalan 20.000 K, Grünwald Sámuel 10.000 K, Pollacsek Gyula 10.000 K, Gróf Sámuel és Fia 10.000 K, Reisz Mihály 10.000 K, Weisz Hermann 10.000 K, Landesmann Márkusné 10.000 K, Freund Szidónia (Szabadszállás) 10.000 K, dr. Mendl Artur 10.000 K, Silber Ignác 10.000 K, Krausz Miksa 10.000 K, Haasz Lipót 100.000 K, Hatschek Lajos 200.000 K, özv. Lovag Lederer Sándorné 100.000 K, özv. Deutsch Józsefné 10.000 K, özv. Friejmann Károlyné 10.000 K, Halász Miksa (Zalaegerszeg) 10.000 K, Bleyer Gyula 10.000 K, Himmler József 100.000 K, Bien Sámuel és Fiai 30.000 K, Friedmann Mihály 20.000 K, Rédner Arnold 20.000 K, Rédner Sámuel 10.000 K, Székely Miksa (Ujpest) 40.000 K, Jónás Adolf (Gyulafehérvár) 100.000 K, Beer, Sondheimer és Tsa 100.000 K, Blum Gyula 50.000 K, Barta Ede 42.000 K, Hartmann Izidor 40.000 K, Székely Miksa 40.000 K, Uilaki Hirschler és Tsa 25.000 K, dr. Beck Soma 25.000 K, Ehrenwald Vilmos 20.000 K, Grünbaum M. 10.000 K, Drucker Mór 15.000 K, Rosinger Gyula 10.000 K, Meller Ignác és Tsa 20.000 K, Fuchs Lajos 10.000 K.

Balassagyarmaton a második hadikölcsönre többek között Klein Adolf nagykereskedő 30.000 koronát és Kon-

dor Armin szinte nagykereskedő is 30.000 koronát jegyeztek. Már az első hadikölcsön jegyzésnél is 25.000--25.000 koronát jegyeztek.

Glück Mór (Kassa) 100.000 K, Holzmann Béni 15.000 K, dr. Geiger Ignác 15.000 K, Ilkovics Mór 40.000 K, Kann Hermann és Fiai (Pozsony) 10.000 K, Tauszky J. Fiai 10.000 K, Fischer Ignáczné 10.000 K, Kuffler Armin 10.000 K, Wolf Henrik (Szekszárd) 50.000 K, Rosenberg Mátyás 50.000 K, Leopold Lajos 30.000 K, Leopold Gusztáv 20.000 K, dr. Leopold Kornél 20.000 Kor., ifj. Leopold Lajos 20.000 Kor., Groszmann Lajos 70.000 K, Rosenzweig Lajos 25.000 K, dr. Fischer Ignác 20.000 K, özv. Rosenthal Lipótné 20.000 K, Weizkopf Janka 16.200 K, Deutsch Fülöp 14.000 K, Spitz Simon 15.000 K, Klein Henrik 10.000 K, Singer Lipót 10.000 K, Stern József 10.000 K, Kurcz Izsóné 10.000 K, Braun Sámuel (Nagytapolcsány) 20.000 K, Herczel Bernát 50.000 K, Back Ernő 50.000 K, Löw Imre 20.000 K, Kaufmann Ignácné 10.000 K, Mandl Béla 10.000 K, Hartenstein Géza (Gyoma) 20.000 K, Breuer Lipót 10.000 K, Székely Ferencz 50.000 K, Bachruch Károly 410.300 K, Berger Vilmosné 30.000 K, Alföldi és Groszmann 30.000 K, Weiner és Grünbaum 30.000 K, Stein Imre 25.000 K, Glasner Jakab 10.000 K, Holzer Simon 15.000 K, Rothberger Julia 44.300 dr. Klein Andor (Szepesófalú) 25.000 K, Faragó Miksa 25.000 K, Beifeld József 20.000 K, Pásztor Miksa 15.000 K, Bichler Vilmos 10.000 K, Lichtenstein Miksa 10.000 K, Molnár Izor 10.000 K, Wertheimer és Frankl 100.000 K, dr. Glancz Gyuláné 60.000 K, Gomperz Leoné 50.000 K, Diamant Sámuel és Fiai 50.000 K, Salamon Jakab és Tsa 25.000 K, Bauer Lajos és Testvére 25.000 K, Pollák Jakab 20.000 K, Glaser Dávid 15.000 K, Schlesinger József 10.000 K, Hirsch Károly 45.000 K, Ausch József 22.000 K, Groedel Testvérek (összjegyzés) 3.750.000 K, Eisler és Testvére 250.000 K, Schlesinger Berthold és Tsa 2.000.000 K, Báró Schossberger Rudoliné 500.000 K, Leipziger Vilmos cég 500.000 K, Polacsek és Schelber 200.000 K, Kondor és Feledi 100.000 K, Kriszhaber és Schlesinger 100.000 K, Glasner Miksa 100.000 K, Báró Herczel Manó 100.000 K, Latzko és Popper 80.000 K, Schanzer Ignác 50.000 K, Ledermann Mór 50.000 K, Brody Sándor 50.000 K, Fehér Miksáné 30.000 K, Basch Lajos 30.000 K, Rosenbaum Sámuel 20.000 K, Hirsch Jakab 10.000 K, Flesch Gábor 10.000 K, Pollák S. Fiai 15.000 K, Steiner Benő és neje 10.000 K, Grünwald és Wahl 40.000 K, Bruckner Jakab 10.000 K, Freund Henrik és Fiai 175.000 K, Baumgarten Henrik 100.000 K, Mann József és Fia 50.000 K, Hartmann Izidor 40.000 K, Auspitz Vilmos és György 30.000 K, Lajta Pál 30.000 K, Erenyi Ignác 30.000 K, Stiller Adolf 25.000 K, Hirsch Henrik 20.000 K, Breuer Ferencz 20.000 K, Mandel Olga 20.000 K, Prager Mórné 25.000 K, Grün Bernát 10.000 K, Klopfer Jakab 10.000 K, Schwarcz Jenő 12.000 K, Bruck Ignác 10.000 K, Schreiber Jenő 10.000 K, Adler és Gold 10.000 K, Weiner Béla 10.000 K, Baruch Jeremiás 150.000 K, Diamant Alajos 40.000 K, Fischer és Kohn 40.000 K, Braun Mór és neje 20.000 K, Fuchs Teréz 20.000 K, Stern Jakabné 20.000 K, Stern Franciska 10.000 K, Neumann Margit 10.000 K, Klein Adolf 10.000 K, Weinberg Lipót 10.000 K, Fried Sándor 10.000 K, Böhm Arnold 10.000 K, Sebők Mór 10.000 K, Kramer Zsigmond 10.000 K, Wolf Helén 10.000 K, Kesztenbaum Izidor 10.000 K, Herzmann Miksa 10.000 korona.

HIREK.

— A készülő nagy mű ügyében vesszük a héten a következő levelet: Tekintetes Főszerkesztő Ur! Mint felekezetünk egyik igénytelen munkása, már több, mint két évtized óta kísérem figyelemmel azokat az eseményeket és időnként felvetődő szimptomatikus jelenségeket, melyek a magyar zsidóságot érintik és sorsát kedvező, vagy hátrányos irányban befolyásolják. Megfigyelnivaló, sajnos, mindig akad bővében, mert ellenségeink minden alkalmat megragadnak, hogy rozsdás fegyvereikkel méltatlan támadásokat intézzenek ellenünk. Ha ilyen alkalom nem kínálkozik, akkor sem jönnek zavarba. Egy mondva csinált ürügy mindig akad szer-tárunkban, melyet hajánál fogva elő lehet ráncigálni ellenünk. Állandó védelmi harcot kell ezért folytatnunk, ebben a kemény munkában, a küzdelem gyúpontjában mindig ott látjuk az *Egyenlőséget*, amint mindenkor elszánt harcrakészséggel védi ki súlyos fegyverével az ellenünk intézett támadásokat.

Igy van ez már ősidők óta és fokozott mértékben észlelhető ez éppen most, a világháboru szörnyű dülása közben. De mint már nagyon gyakran, ezuttal is megtalálta a tek. Főszerkesztő ur hatásos ellenszerét azon vakmerő vádaknak, melyeket éppen a háboruval kapcsolatban ellenünk szórnak. Az *a készülő nagy mű*, melyben a tek. Főszerkesztő ur összefoglaló képét akarja adni a magyar zsidóság szereplésének a háboruban, impozáns statisztikai számsorainak megdönthetlenségével és az igazság ellenállhatatlan erejével van hivatva lesújtani támadóinkra. A megcáfolhatatlan tények és a kétszerkettő kérlelhetlen törvényének tüzeiben semmivé kell olvadni minden alaptalan rágalomnak!

Számos esetben láttuk az *Egyenlőség* rettenthetetlen viaskodását, amint akárhányszor jól irányított csapásokkal egymaga verekedte ki felekezetünk egy-egy igazát. Azonban annak a hatalmas fegyvernek az összekovácsolásánál, melyet a tek. Főszerkesztő ur a készülő háborus művel ad felekezetünk kezébe, nem szabad a nézőközönség kényelmes szerepére szorítkoznunk, hanem e vállalkozás kiváló fontosságának és szükségességének tudatában minden hitfelünknek, akinek erre valamilyen módon módja van, elengedhetlen kötelessége: az anyaggyűjtés munkájából erejétől telhetőleg kivenni részét és ezzel a tervezett feladat minél sikeresebb megoldásához hozzájárulni.

Az anyaggyűjtést a magam részéről Székesfehérvárra és Fehérmegyére terjesztem ki, olyképpen, hogy a csatolt minta szerint készített kérdőíveket*) küldöm szét az érdekelt zsidó családokhoz. E kérdőíveken a közönség részéről rendelkezésemre bocsátandó adatok alapján egy könnyen áttekinthető rovatos kimutatásban fogok a készülő mű részére beszámolni arról, hogy a helybeli és megyei zsidóság mly mértékben teljesíti hazafias kötelességét a háboruban.

Az ügy érdekében nagyon kívánatos, hogy minden vidéki nagyobb központban akadjon egy-egy hitfelünk, aki a rendszeres adatgyűjtés feladatát vállalja. E részben fontos feladat vár vidéki kartársaimra, akik, mint minden alkalommal, amikor felekezetünk érdekéről van szó, ezuttal is bizonyára készséggel fogják a működésükhöz fűződő várakozásokat kielégíteni.

Teljes tisztelettel

Székesfehérvár, 1915. június hó 8.

Fodor Mór,
hitk. titkár.

Őszinte köszönettel vesszük a székesfehérvári izr. vallásköztség buzgó titkárának lelkes sorait. Hogy a hazai zsidóság a készülő nagy mű ügyét mennyire közérdeknek tekinti, azt nemcsak hétről-hétre szebb, autentikus háborus rovatunk adatszázai bizonyítják, hanem az *a számtalan aktaszerű* tudósításunk, mely nálunk még

*) Minta a fehérmegyei adatgyűjtő-akció körleveléből: *Felhívás!* A magyar zsidóságnak a nagy háboruban való szereplése, hősiessége- és tettekrakészségének megörökítésére Szabolcsi Miksa, az Egyenlőség főszerkesztője egy emlékművet fog kiadni. Az ügy fontosságára való tekintettel készségesen vállaltam a székesfehérvári és fehérmegyei zsidóságra vonatkozó, e műhöz szükséges adatok gyűjtésének és feldolgozásának munkáját. E munka sikere és teljessége érdekében felkérem azon zsidóvallású t. családfőket, akiknek hadbavonult családtagjaik vannak, hogy az azokra vonatkozó adatokat és tudnivalókat lehető pontossággal a jelen iv rovataiban és a lehetőség szerint arcképeket is mielőbb rendelkezésemre bocsájtani sziveskedjenek Székesfehérvár, 1915. június havában. Fodor Mór, hitk. titkár. 1. A családfő neve. 2. A bevonult családtagok nevei, a bevonulás ideje. 3. A megsebesült családtagok nevei, mely csatában és mikor sebesültek meg és felgyógyulása után melyik és mikor ment ismét a harctérre? 4. Az elesett családtagok nevei, hol és mikor estek el? 5. A fogságba került családtagok nevei, hol fogták el? 6. A kitüntetett családtagok nevei és hőstetteik leírása. 7. Egyéb közlendők.

közlésre vár, vagy csupán a nagy műben fog megjelenni. Felhívásunknak a háborus statisztika elkészítésére különben egyre több magyar zsidó hitközség felel meg szeretettel. Azoknak a községeknek, melyek hiteles adataikat még nem küldötték be, figyelmükbe ajánljuk Fodor Mór szép sorait és felhívását.

— **Arany lakodalom.** A pesti hitközség nagyérdemű elnöke, Adler Lajos, feleségével, szül. *Lichtenstein* Herminával, e héten szombaton ülte meg aranylakodalmát. A Dohány-utcai templomban ebből az alkalomból a szombati istentisztelet keretében kifejezésre juttatták azt a tiszteletet és közszeretetet, amelyet négy évtizedes felekezeti közéleti szerepével fölhalmoznia sikerült. Lazarus főkántor külön alkalmi miseberachchal tisztelte meg a tóránál, amelynek olvasásához szólították. *Hevesi* Simon dr. ünnepi szónoklata keretében szólott buzgalmáról, önzetlen munkásságáról, mindig szeretettel és odaadással betöltött közéleti szerepéről és emberséges jó szívről. Az ájtatoskodók — a szent hely által megengedett keretekben — ujjongva köszöntötték és boldog volt, ki istentisztelet után kezét megszoríthatta. Az előljárási és a tisztviselőkar testületileg tiszteltgett a jubiláns pár előtt, s üdvözlését gyönyörű emlékműben is megörökítette. Más testületek szintén gratuláltak és se szeri se száma azoknak az üdvözlőleteknek, amelyek a főváros legelőkelőbb családjaiból és vidéki felekezeti testületektől is beérkeztek. Adler Lajos tudvalevőleg 40 esztendeje szerepel a pesti hitközség közéletében. Volt képviselőtestületi, majd választmányi tag, azután több évtizeden át a kultusz előljárói, majd alelnöki tisztségét viselte. Elnökké *Weinmann* Fülöp dr. halála után, a gyászév leteltével választották meg.

— **Hivek Egylete.** A hazai zsidóság megértette azon célok és feladatok nagy fontosságát, amelyeknek szolgálatában a létesítendő Országos Egyesület állni fog és e megértést azzal bizonyítja, hogy a megalakuláshoz tervbe vett tagok száma — 500 tag — immár bőségesen együtt van. Amily öröndetes ez az eredmény, még öröndetesebb, hogy ez a szép eredmény első sorban a magyar rabbinak köszönhető, akik magasztos hivatásuk tudatában, nemes buzgalommal karolták fel a létesítendő intézmény jó ügyét.

Azokhoz, akikről már mult számunkban megemlékeztünk, méltóan sorakozik dr. Grünwald Illés csáktornyai rabbi, aki «hitrokoni üdvözléssel sok-sok sikert kívánva ezekben a komoly időkben», a gyűjtőívet tagokkal teleírva küldte be. Ily biztatón szép előjelek mellett fog megalakulni az Egyesület, amelyhez egyaránt csatlakoznak felekezetünk vezető emberei és a hivatalos testületek is. — Dr. Wiesner Henrik bezdáni főrabbi ezeket írja: «Midőn első sorban üdvözlöm ezen fenkölt cél érdekében való fáradozása alkalmából, melyet a Hivek Egylete kifejtteni hivatva van, van szerencsém a küldött ívet több belépő rendes tag aláírásával visszaszármasztatni.»

A szervező bizottság a legközelebbi napokban tartandó ülésén számba fogja venni a jelentkezett tagokat és meg fogja állapítani az alakuló közgyűlés napját.

— **Figyelmeztetés.** Egy nyomtatványt küldöttek be hozzánk, mely „*Világháboru Zsidó Hősei*” hangzatos címet viseli és amely nem más, mint az Egyenlőség háborus hireinek szószerinti kiollózása. De milyen kiollózás! Megcsonkítva, rövidítve, torz reklám-alakban vágja ki a különös vállalkozó hétről-hétre rovatinkat. Óva intjük a közönséget és kijelentjük, hogy e vállalatához semmi közünk nincsen. Ügyvédünket egyidejűleg megbíztuk, hogy hireink rendszeres el-

orzása miatt tegye meg haladéktalanul a törvényes lépéseket.

— **Scheer Bernát.** Vasárnap d. u. rendkívüli közgyűlést tartott a bajai izr. hitközség képviselőtestülete, hogy ünnepélyes bucsut vegyen nagyérdemű és pedagógiai munkásságával országos nevet szerzett igazgató-tanítójától, Scheer Bernáttól, ki 44 évi szolgálat után a tanév végén nyugdíjba vonul. A diszközgyűlést dr. Bruck Samu elnök nyitotta meg és indítványozta, hogy az ünnepeltet küldöttség hívja meg a közgyűlésre. A küldöttség, mely Erdélyi Gyula h. polgármester, dr. Rajk Aladár, dr. Fischof Zsigmond képviselőkből állt, rövid idő múlva az ünnepelt tanfériúval tért vissza a közgyűlési terembe, ahol a jelenvöltek lelkes éljenzéssel fogadták. Az éljenzés megszűnése után dr. Bruck Samu elnök tartalmas, szép beszédben méltatta azokat az érdemeket, melyeket Scheer Bernát hosszú pályáján, a zsidó tanügy terén és a bajai izr. elemi iskola szolgálatában szerzett. Az elnök lelkes hangú beszéde után dr. Lemberger Ármín iskolaszéki alelnök állt föl szólásra és klasszikus szépségű, poétikus szárnyalású, retorikai szépségekben gazdag beszédben emlékezett meg az ünnepelt érdemeiről és pedagógiai sikereiről.

Többek között ezeket mondotta: Ott állottál, szeretve ünnepelt mester, a magyar tanügy bölcsőjénél, midőn a törvényhozás bölcsessége az 1868-iki népiskolai törvényben először mutatta be áldozatát a nemzet Geniuszának. És attól fogva, nap-nap utáp áldoztál szived minden dobbanásával ideálad oltárán, mert az iskola kopár négy fala templomi oltárrá magasztosult fel előtted, honnét apáink ősi szellemében hirdetted Izrael vallásának kristálytisza ígét és hirdetve hirdetted szinmagyar szived lángoló hevületével a hazaszeretetet szent tanait. És soroljam-e fel apróra, tövéről-hegyére, mit tettél Te egy hosszú emberéleten át a mi iskolánk felvirágzása és fejlesztése érdekében? Mint voltál te fáradhatatlan uttörője, lánglelkű terjesztője a magyarosítás eszméjének, az oktatás egész vonalán, mint vitted be édes magyar nyelvünket a bibliafordításba, mint bocsátkoztál le, mint buvár a tenger fenekére, gyermekeink lelki- és érzelmi világába, hogy onnét ritka megértéssel páratlan megsejtéssel napfényre hozd ebredező tudatunknak, kicsi energiájuknak igaz gyöngyeit? Iskolánk évkönyveinek legszebb lapjai regélnek ragyogó ékesszólással azon számottevő eredményekről, melyeket iskolánkban elértél, és az ország minden részében szétszórt tanítványaid hálás kegyelete büszke emlékjel gyanánt hirdeti, hogy tanításod és nevelésed nyomai mélyen szántottak nemzetünk közművelődésének termőföldjében. Engedd meg, szeretve tisztelt Mester, hogy mindezért és ama sok fáradságért, melyet pazar kézzel és pazar szívvvel szórtál reá legféltettebb kincsiünkre, szeretett iskolánkra, átnyujtsam Neked hitközségünk nevében őszinte elismerésünk, meg nem szűnő hálánk gyöngyös koszoruját. Mikor nyugalomba vonulásod alkalmából, igaz szeretettel és azzal a fennen hangoztatott büszkeséggel, hogy mindenkoron méltányolt és értékelt ékessége és erős pillére voltál iskolánknak, bucsut veszünk tőled. Büszkeségenemnek vallom, hogy éppen én nyujthatom át Neked ezen elismerés koszoruját.

Az elhangzott két beszédre Scheer Bernát válaszolt és meghatott szavakban mondott köszönetet az ünneplésért. Ezután még Weidinger Dezső, a volt tanítványok nevében adott kifejezést közvetlen szavakkal annak a hálának és szeretetnek, amelylyel mindannyian viseltetnek volt tanítójuk iránt. Sajnálja, hogy Scheer Bernát, aki őt és fiait is tanította, az unokáit nem oktatja már. Dr. Kelemen József és Erdős Jakab indítványára aztán elhatározta a diszközgyűlés, hogy dr. Lemberger Ármín ünnepi beszédét jegyzőkönyvbe foglalja és az iskolai értesítőben kinyomatja, mire dr. Bruck Samu elnök a jelenlevők lelkes éljenzése közt a közgyűlést bezárta.

Az ünnepelt Scheer Bernát édesapja S e r e s s László ismert neves publicistának és történetírónak, ki hosszú évekig lapunk munkatársa is volt és S e r e s s Gyula hirlapírónak.

— A **temesvár-józsefvárosi** hitközség f. hó 6-án tartotta évi közgyűlését Löffler Béla elnöklete alatt. A jelentés meghatóan emlékezik meg Löwinger Miksa hitk. titkár, valamint Deutsch Márkus, Schattelesz Mihály és Löffler Jakab elhunyt hitk. tagok érdemes működéséről. Löwinger Miksa özvegye részére a hitközség 720 K évi kegydíjat szavazott meg. A hadikölcsönből a hitközség újabb 20.000 K értékű kötvényt jegyzett.

— **Heiyesbités.** Huber Lipót kalocsai theol. tanár ur. a vérgyilkosságok tanulmányozója, annak közlésére kért fel hozzáink intézett levelében, hogy nem tartozik a jezsuiták rendjébe, hanem világi pap. E kívánságának készséggel tettünk e sorokkal eleget.

— **Ilyenek a zsidók.** Egy vidéki zsidó asszonytól, faluról, a Nagykőrös közelében fekvő Kocsárról hosszabb írást kaptunk a héten, amelyben örmester ur Singer Pálnak, egyebekben boltosnak a felesége, kiönti hazafias és meleg ember-szeretettől duzzadó szívének egész tartalmát. Az a sok mindenféle aszondták-mondták bántja, amivel a zsidóhitűeket ezekben a nagy történelmi napokban is sokan lekisebbíteni igyekeznek, hogy a maguk számára foglaljanak le minden érdemet, úgy, hogy elhomályosítsák azokat a nemes vonásokat, amelyeknek érvényesülésére a közös baj a zsidóhitűeknek is módot ad. Az ő férje 40 éves ember, aki július 29-ike óta folyton fegyverben áll. Egy betegségéből kifolyólag az egyik fülére teljesen süket, ami még csak felülvizsgálatra sem jelentkezett. Pár hónapig irodában működött, de azután kikéredzkedett csapatához és azóta ott van. Hogy addig is míg irodában dolgozott, mit mivelt, arról hivatalos és magán-írásokat bocsájtott rendelkezésünkre. A tiszakürti özv. Rezi Lajosnének tifuszban elhunyt az egyetlen fia. Singer Pál örmester ur tehát levélileg érdeklődött a községben, hogy hát ki is az az özvegy. Mikor a választ megkapta, gyűjtést indított a bajtársai között és 100 koronát küldött Csontos Kálmán főjegyzőnek, aki hivatalos nyugta mellett adta azt át a támasz nélkül maradt özvegy anyának. És az özvegy paraszt asszony „a drága, jószívű örmester urnak” nagy ákumbákumokkal hosszú írásokat küldött, hogy „szegény, szomorú helyzetében kegyeskedett az ő kedves, egyetlen felejthetetlen nagy bánatban hagyó drága egy fija halálát tudatni”, hálálkodik a segítségért, a fia ruháját és csizmáját, melyek „igen csak újak voltak”, kéri a jószívű örmestertől, tudakolja a haláleset körülményeit, kitanítja a drága, jószívű örmester urat, hogy „nálunk reformátusoknál fejfát tesznek a sirhoz, jó széleset és arra ráírják a nevet és aztán nagyon szépen felkéri, hogy így tessék tenni.” Örmester ur Singernek nagyon sok ilyen dolga volt. Egy másik, a nagy események forgatagában eltűnő, de jellemző momentumként megőrizni való esete ez: Századának egy róm. kath. vallású bajtársa vérmérgezés következtében elhunyt. Mindnyájan szerették. Hogy emlékét megőrizték, örmester ur Singer, a zsidó, gyűjtést indított. Így 200 koronát hozott össze. A 200 koronát pedig misealapítványul adta át a katolikus papnak azzal, hogy az elhunyt lelki üdvéért halála évfordulóján mondjon mindig misét. Amíg a fegyverben álló férj, a maga hivatásán és hatáskörén túlmenve, így is szolgálta és szolgálja fel sem sorolható sok esetben a bajtársi és felebaráti szeretet ideáljait, addig a magára maradt, itthon hagyott, az élet gondjaival küzdő hitves sem maradt tétlen az emberszeretet hazafias feladatainak teljesítésében. Boltja vevőitől, a kis falu lakóitól, 110 darab párnát szedett össze a sebesült hősök számára. Ebből 88 darabot a hadsegélyző-hivatalnak és 22 darabot a nagykőrösi kórháznak adott át, melyet 80 darab haskötővel és 100 pár kapcával is megtoldott. Ezenkívül a község részére, ennek anyagából dijtalanul elkészített 70 darab haskötőt és 100 pár kapcát. Ime, ilyenek a magyar zsidók, a falusi kis boltos, aki ellen szervezett hadjárat folyik. Csak egy boltospárról van itt szó; de ez a típus. Az ő maguktartásáról véletlenségből, mert az asszony jól kezeli a tollat,

tudomást szerezhettünk, de hányan vannak olyanok, akik csak maguk, vagy legfőleg még szűk környezetük tudják, hogy a történelmi nagy időkben, az ő szerény viszonyaik közt, mily nagyot cselekedtek s az emberiségnek és a hazafias buzdulásnak mily nagyszerű példáit szolgáltatották. A kocsári boltospár eseteit nem áldozataik forgalmi értéke, vagy arányaik teszik följegyzésre méltókká, hanem az a belső nagy érték, mely cselekedeteik rugója és jellemzője és amely oly frappánsul hat, mint az első szál mosolygó ibolya, amit téli hó után az avarból előbujni látunk. Mintha mondaná: én is itt vagyok s velem együtt még sokan, akit ti észre sem vesztek.

— **Gyűjtéseink.** A héten a következő adományok érkeztek hozzánk:

A bukovinai stb. menekültek számára:

Özv. Klein Lajosné (Árokszállás)	10.— K
Névtelen (Szeged)	3.— „
Krausz Jónás (Boldogasszony)	4.— „
Molnár S. (Budapest)	2.— „
Schwartz Gusztáv (Battonya)	2.— „
Összesen	21.— K

A múlt hétig kimutatott összeg

10429.— „

Együtt 10450.— K

A szentföldi nyomorgó hülfelek számára:

Buzás Lajosné, Graf Karola, Graf Irma szatmár-pályaúdvári lakosok nevében	
Jordán Sándor dr. főrabbi	34.83 K
Herzog Adolf (Losonc)	30.— „
Balázs Sándor (Marosillye) Weinmann Samu utján	12.— „
Krausz Nándor (Szegzárd)	10.— „
Lengyel Pál (Budapest)	10.— „
Kohn Lipót (Szentgál)	2.— „
Összesen	98.83 K

A múlt hétig kimutatott összeg

3992.55 „

Együtt 4091.38 K

A megvakult katonáknak:

Szabó Adolf tanító utján:	
Ehrlich Izidor (Jászberény)	10.— K
Lerner Jakab (Jászberény)	5.— „
Neuberger Ignác (Jászberény)	5.— „
Stark Mátyásné (Budapest)	5.— „
Grimm Mór (Szarvas) utján Weisz Sándor (Szarvas)	5.— „
Összesen	30.— K

A múlt hétig kimutatott összeg

1506.81 „

Együtt 1536.81 K

A Vörös-kereszt számára:

Klein Adolf dr. (Szentgál) tóraadománya 5 K, Kohn Manó (Zirc) tóraadománya 3 K, a szentgáli hitközség elnöke utján	8.— K
Lerner Jakab (Jászberény) Szabó Adolf tanító utján	3.— „
Összesen	11.— K

A Vörös félhold részére:

Koritschoner Ferenc (Szentgál) tóraadománya Hamburger Nándor hitk. elnök utján	10.— K
--	--------

Hadi kórházaknak:

Klein Adolf dr. (Szentgál) tóraadománya a hitközség elnöke utján	5.— K
--	-------

Sebesültek részére:

Klein Adolf dr. (Szentgál)	5.— K
Stark Samu (Szentgál) 2 K, tóraadomány a hitközség elnöke utján	2.— „
Összesen	7.— K

Ugyancsak a menekültek számára kaptunk Vámosi Samu-
nétól (Bácsszentivánról) egy postacsomag ruhát, ezt, valamint
a menekültek részére beérkezett 21 K-t a pesti hitközség jóté-
konysági ügyosztályának, a szentföldi nyomorgóknak szánt
98 K 83 f-t az orth. irodának, mely konstantinápolyi nagykö-
vetségünk utján juttatja rendeltetési helyére, a megvakult ka-
tonák segítésére küldött 30 K-t, Simontsics Elemérnek, a had-
segélyző-bizottság alelnökének, 8 K-t a vöröskeresztnek, 10
K-t a vörös-félholdnak, s a hadikórháznak szánt 5 K-t, vala-
mint a sebesültek részére érkezett 7 K-t a hadsegélyző-bizott-
ságnak adjuk át.

Egy zsidó államférfiu győzelme az olaszok fölött.

Az immár tizenegyedik hónapja tartó rettenetes világ-
háboru, mely már eddig is annyi véráldozatot követelt az em-
beriségtől, sok szunnyadó emberi erényt domborított ki:
az áldozatkészség, a honszerelem, a férfiúi bátorság és ret-
tenhetetlenség szép erényeit. De sok emberi gonoszságról is
rántotta le a leplet és megmutatta, hogy a civilizáció hamis
máza alatt mennyi romlottság, kapzsiság és perfidia tudott
összegyülemelni. És a gonoszok között a leggonoszabb, az
elvetemültek között a legelvetemültebb a hitszegő olasz, a
nemes latinok elfajult utóda, ki Amálek példájára hátból tá-
mad reánk és ezzel megbélyegzi önmagát az egész világ
színe előtt. Olaszország harmincéves szövetségesétől nemcsak
annak olaszlakta területeit akarja kicsikarni, hanem megátal-
kodottságában az ősi horvát Dalmáciát is hatalmába sze-
retné keríteni. De a hazához hű horvátok között mindig
akad bölcs államférfiu, ki visszautasítja az olaszok természet-
ellenes törekvéseit.

Ilyen bölcs államférfiu volt a négy év előtt elhunyt Mor-
purgo Vid Cháim, ki hosszú politikai szereplése alatt
el tudta nyomni Dalmáciában az olaszok terjeszkedési vá-
gyát és biztosítani a horvát hegemoniát és ki-
nek emlékét időszerű most felujítani. Dalmácia a történelmi
fejlődés folyamán hosszú ideig meg tudta őrizni délszláv-
horvát jellegét. Spalató és Ragusa a monarchiához hű horvát-
ság székhelye volt és az egész tengerparti országban virág-
zásban állott a horvát kultúra és irodalom. A velencei ola-
szok azonban észrevétlenül becsempészték a szláv országba
a latin elemet és ettől kezdve lépésről-lépésre szorul vissza
az őslakosság és nyer teret a jövevény olasz. A mult szá-
zad közepe táján már az ország tulnyomó része elolaszoso-
dott volt: a hatóságok olasz nyelvűek, a sajtó és a közélet
teljesen olasz. Már-már úgy látszott, hogy örökre el van te-
metve a dalmát horvátság. Ekkor lépett fel Morpurgo Vid
Cháim, ki négyévtizedes közműködése alatt az ország leg-
tekintélyesebb embere lett és a maga tekintélyével vissza-
szerezte a már eltűntnek hitt horvát uralmat is. Nyomban,
hogy kilépett a közélet porondjára, államférfiuai bölcsességé-
vel megértette, hogy Dalmáciának ismét horvátnak kell len-
nie, mert az olasznak nincs az országban se jogalapja, se
gyökere. Ezért politikai célul tűzte ki magának, visszazse-
rezni a horvátok természetes jogát, de nem erőszakkal, nem
furfanggal, hanem a legnemesebb fegyverrel, az igaz kultura
fejverével. Első lépése az volt, hogy a teljesen olaszszá vált
Spalatóban horvát könyvüzletet nyitott, majd „Narod“ címen
horvát lapot alapított. A betű hatalmával felébresztette az
ország horvát öntudatát, melyet kiterjedt közgazdasági te-

vékenységével folyton ébren tartott és fokozott. Mint a spa-
latói kereskedelmi és iparkamara elnöke, mint több pénziu-
tétel vezetője, mindenütt a horvátság érdekét vitte előre.
Mint a városi tanács tagja és a dalmát tartománygyűlés kép-
viselője csak fokozottabban tudott érvényt szerezni nemes
törekvéseinek. És hosszú; négy évtizedre terjedő lankadatlan
és céltudatos fáradozása meghozta jogos gyümölcsét, a dal-
mát horvátság hegemoniáját. Mig azelőtt az elolaszosodott
Zára volt az ország vezetője, napjainkban már ismét a hor-
vát Spalatóé a vezérszerep. És a tengerparti országban min-
denki tudatában van annak, hogy Morpurgo Vid Cháim volt
ennek kiküzdője, kit szeretetük és hálájuk jeleivel halmoztak
el és minden kulturális és politikai mozgalom élére állítottak.

Mint az igaz jellemnél természetes is, a nagytekintélyű
dalmát államférfiu semmi okát sem látta annak, hogy zsidó
voltát elpalástolná. Sőt, hajlamát követve, vallásos éle-
tet élt, hitünk szertartásait pontosan be-
tartotta, a templomnak nem előkelő vendége, hanem ál-
landó látogatója volt és hitfeleinek érdekében tette ké-
szén állott.

Patriárka koral áldotta meg Isten a bölcs férfiut, ki
1911 januárjában fejezte be hasznos életét. Halálát az egész
dalmát horvátság őszintén megsiratta és mi a nemzetek sor-
sát eldöntő e válságos időben kegyelettel ujtjuk fel em-
lékét azon férfiunak, ki politikai bölcsességével és előrelátá-
sával a haza és a trón megbízhatónak bizonyult horvát
lakóit az Adria mellékén jogos uralomra vitte.

Dr. Groszmann Zsigmond.

Zsoltár.

Uram, a nap, a te jóságos szemed
Fényében ragyog a szitakötő szárnya,
Fényében ragyognak a kék tengerek,
Fényében ragyog a vetések ágya,
Fényében ragyog a gyümölcsös kertünk,
Fényében ragyognak a völgyek, hegyek,
Uram, csak a lelkünk. a mi gyöngye lelkünk
A sötétben févelég.

Uram, a nap, a te jóságos szemed
Éltetőn cirógat madarat és férget,
Elüzi a fagyot, ködöt, hideget,
Virágba borítja a szép messzeséget,
Nyarat küld a tájakra, pompázó derüt,
Érleli a búzát, a szőlőt, a rozsot
S mi hallgatjuk a fájdalmas szélhegedüt
És a szívünk zokog.

Uram, a nap, a te jóságos szemed
Tekintsen le ránk is, legyen már elég,
Csitítsd el a háborgó nemzeteket
S vedd el a harag szörnyű erejét,
Olvaszd fel tüzeddel az acélt, vasat,
S hagyd üresen a sok duló kezet,
S enyhítse a rettentő fájdalmakat
A nap, a nyár, a szemed.

Ne hagyd, uram, hogy tovább szomjuhozzuk
Intésedet!

Peterdi Endor.

Nagyothalló? Fülzugásban szenved?

Nincs többé sükettség és fülzugás, ha a legujabban szaba-
dalmazott „Dobhártyaszerű Hallókészülék“ hordja.
Sulya 1/4 gramm s kívülől nem látható! .....
..... Prospektust ingyen küld:

FARAGÓ JENŐ
BUDAPEST,
IX., Mester-utca 34.

Kivonat az elismerő levelekből:

... Értesitem, hogy a „Dob-
hártyaszerű Hallókészülék“-től a
hallásom javult, a fülzugásom
meg egészen elmúlt.

Tisztelettel
Vecsey Imre.

A háboru legendáiból.

Irtta: Kiss Arnold.

Véres napokból.

(Folytatás.)

Könyvekben csuklott el a rabbi szava. Nem tudott többé erősnek maradni. A két nő teste is úgy vonaglott a görcsös, elfojtott zokogástól. És újra imáiba merült Lurja rabbi. Felesége pedig öreg, fakó imakönyvében kikereste a halottas imádságot, azt rebegte forró, átszellemült áhitattal. Leánya: Ráchel pedig csöndes imádságot suttogott: A lelke előtt a multak képei suhantak végig.

— Én Uram! Isenem! Úgy szeretem az életet — s te elveszed tőlem. Legyen áldva mégis a te neved. Én Uram! Istenem! az életemnél jobban szeretem édes jó apámat, édes jó anyámat — s te halált rendeltél számukra. Legyen áldott mégis a te neved. Én Uram! Istenem! boldogságra vágytam a szivem ifjával, vőlegényemmel — s te elveszed az ifjúságomat, a boldogságomat, legyen áldott mégis a te neved. Úgy sujtasz le reánk, mint a legnagyobb bünösökre, holott mi hivek voltunk hozzád mindhalálig — legyen áldott mégis a te neved. Hát nem fogom látni többé édes jó apámat? édes jó anyám ölelő karját leszakítod rólam, jegyesem csókját örökre letörlöd az ajkamról — legyen áldott mégis a te neved. Fiatalságom aranyos színhelyét, szülői hajlékomat nem látom többé, gerléim bűgását nem hallom többé, kertemnek ragyogó virágos útjait nem járom többé, ünnepestéink gyertyafényét eloltottad, szép szomorú ünnepi dalainkat elnémitottad — legyen áldva mégis a te neved. Bocsássad meg az én bűnemet. Ha vétettem apám, anyám ellen: bocsássad meg. Áldalak érte, mivel megengedted, hogy akiket nagyon-nagyon szeretek, velük együtt mehetek a halálba. Áldjad és örizzed meg a jegyesemet. Emlékezetemet vésd a szívébe. Minden siralomban, minden én nagy gyászomban áldalak én téged. Amen.

A lelke ájult önkivületben ismételte minduntalan az imádság tüzes szavait . . .

S azon az éjszakán más se aludt nyugodtan. Lubomirszki Iván ezredes sokáig ébren hánykolódott forróvá vált vánkosán. Ezer gondolat cikkázott át az agyán. Lámpást gyújtott, ideges ujjakkal cigarettát sodort, egyiket a másik után, majd felöltözött, s órákon át járt fel és alá a szobájában. Igyekezett magával elhitetni, hogy magát védelmezte, a sorsát, a jövőjét, az életét, amikor szembeszállt a multakból elébetolakodott gáttal, s utjából elsöpörte azokat. Őt semmi se fiú többé gyűlölt fájához. Keserű haraggal gondolt reá, hogy mentőkezét szülei visszautasították. Mindent elkövetett, hogy életüket megmenthesse. Az az elvakult öreg ember romlásba akarta őt kergetni. Nem ismert kiméletet a fiával szemben — miért ismerjen ő, mikor ez a kimélet őt a sárba rántja? Ő katona, a zászlóhoz hűnek kell maradnia, háború van, harcban a fiu nem ismerhet se apát, se anyát, se testvért, ha azok az ellenség soraiban vannak. Megnyugtanni törekedett a lelke háborgását: ő eddig is nagyobb áldozatokra volt hajlandó, mint amekkorát a saját érdekében hozhatna. Az orosz egyház nagy nehezen megbocsátaná tán neki, hogy ő zsidószármazású, ha szülei áttértek az orosz hitre, de vajjon mit szólna hozzá Mária Anasztázia Pavlovna, az ő gögös arája Moszkvában, s annak arisztokrata merevségű, hithű szülei, ha megtudnák, hogy ő zsidó vérből származott! S ő mégis meg akarta menteni az életüket.

Mindez azonban nem tudta a lelke nyugtalanságát lecsillapítani. Nem birt magával. Egy végső kísérletre szánta el magát. Ideges sietséggel kapkodta magára katonaköpenyét, elhagyta szobáját, gallérját magára húzva suhant végig a derengő hajnalszürkületben homályos folyosón — a rabbicsalád cellája felé tartott.

Az őr meglepve ismert a parancsnokra. Utat engedett neki. Lubomirszki Iván ezredes föltépte a cella ajtaját. Abban a pillanatban érkezett, amikor az apja még egy végső áldó imával ölelte magához kedveseit.

Lubomirszki megtántorodott ettől a jólismert jelenettől. Gyermekekorából emlékezett az apai áldásra. De csakhamar magához tért. Rekedt, fulladt hangon, izgatottan szólt:

— Hajnal van. Egynéhány óra múlva a vesztőhelyre vezetnek benneteket. Még van időtök. Mondjátok, hogy Ráchel a szeretőm, vagy mondjátok, igérjétek, hogy áttértek. Kereszteltessétek meg magatokat. Azután megszöktetek benneteket. Valahová messze Magyarországra. Ott visszatérhettek újra a hitetekre.

Lurja rabbi határozott szavakkal válaszolt:

— Kegyelmed nem kell. Meghalunk. Keresztvíz alá halál árnyában sem állunk. Leányom nevét meg nem becstelenitem percre sem.

Lubomirszki Iván ezredes homlokán kidagadtak az erek, a keze ökölbe szorult:

— Megtettem minden lehetőt. A romlásomat, a vesztémet akarjátok — menjete hát a saját vesztetekbe. Most már többé az Istenetek se segíthet rajtatok.

Dühtől fölindultan vágta be maga után Lubomirszki Iván a cella ajtaját, s lakosztályába tért vissza.

VIII.

Szokottnál korábban jelent meg aznap délelőtt Lubomirszki Iván az ezredparancsnoki irodában. Az éjszaka izgalmai erősen megviselték az idegeit, s a hajnali jelenet, az utolsó kísérlet a rabbicsalád cellájában, dühvel és indulattal töltötte el a lelkét.

Lassan-lassan lecsillapodott az izgatottsága. A tábori posta kellemes híri leveleket hozott a számára. A pétervári lapok hősies diadaláról, legutóbbi győzelmes csatájáról adtak bő beszámolót, hirt kapott arról is, hogy a legközelebbi előléptetéseknel a cár tábornokká fogja kinevezni. Mária Anasztázia Pavlovna Moszkvából irt egy áradozó levelet, amelyben büszkeségének ad kifejezést, hogy Lubomirszki ezredes a jegyese. Jóleső nyugalom, büszke önérzet töltötte el a szívet. A nyomorult, megvetett zsidó fiu ime az orosz cár hadseregének első katonái közé küzdötte föl magát!

Az ajtónálló őr jelentése rázta föl Lubomirszkit merengéseiből. Sürgős kihallgatást kérő fiatal embert jelentett az ezredesnek. Azt mondja, fontos ügyekben van beszéde az ezredessel. Lerner Menasse volt a kihallgatásra jelentkező. Menasse tudta azt már, hogy a halálos ítéletet megváltoztatni, vagy azt elodáztatni nem áll módjában. A forma szerint összeállított bíróság már kimondta az ítéletet. Egyedül a bosszu vágya égett most csak ifju lelkében. A következő pillanatban már Lubomirszki ezredes előtt állott Menasse.

Az ezredes meglepetve ismert rá a talmudiskola heves növendékére. Mosoly futott végig az ajkán. Bizonyára kegyelmet jött könyörögni hitsorsosai számára. Valami titka lehet a magyar csapatok mozdulatairól, azt akarja becserélni az adandó kegyelemért. A csapataikat eláruló üzerek egyike.

Azt nem vette észre az írásába mélyedt ezredes, hogy belépésekor Lerner Menassének az volt az első dolga, hogy a terem ajtajában levő kulcsot csöndesen megforgatta, s a bezárt ajtó kulcsát zsebredugta.

Az íróasztal elé lépett Lerner Menasse. Közvetlenül az ezredessel szemben állott. A Lubomirszki előtt, az asztalon fekvő revo.verre mintegy szórakozottságból reátette a kezét. Zsidó szokás — gondolhatta magában Lubomirszki ezredes — minden kézügybe kerülő tárgyat megragadni, azzal játszani, beszélgetés, gondolkodás közben. Zsidó gesztus, a talmud tanulmányozása közben ragadt reá atavisztikus hajlandóság gyanánt Izrael fiaira.

— Mit kívánsz?! — kérdé fölényesen parancsoló hangon

Lubomirszki az ifjut. — Beszélj gyorsan, nincs hozzád sok időm.

Lerner Menasse pedig csöndesen beszélni kezdett:

— Rövid leszek. Nincs sok beszélni valóm. Galád módon elraboltad a jegyesemet. Talán rabló szenvedélyednek áldozatává is tetted már. Tudom, hogy őt is, családját is halálra ítélted. Nem kérek kegyelmet számukra. Számolni akarok veled.

Csak most látta Lubomirszki ezredes, hogy a hatalmas termetű ifju szemei lángokban szikráznak, s csendes, halkszavú beszédében elszántság vakmerősége lobog.

Fölugrott a helyéből. A revolvere után kapott. Azt azonban Lerner Menasse keze tartotta az asztalon leszorítva.

— Esztelen vakmerő! Az életeddel játszol! — kiáltotta Lubomirszki magából kikelve, s megnyomta az asztal csöngőgombját.

— Ne fáradj vele, — mondotta nyugodt hangon Lerner Menasse — volt reá gondom, hogy a csöngőhuzalt elvágjam. Azt se tanácslom, hogy kiálts, mert abban a pillanatban lelőlek. Én tudom azt, hogy meghalok. De előbb számot adsz te énnekem. Módot adok rá neked, hogy saját kezeddal megölhess. Párbajt vivsz itt, ebben a teremben, most én velem. Fegyvertelenül állunk egymással szemben. Látod, a revolveredet én se akarom használni, pedig a kezemben van.

S Lerner Menasse a sarokba dobta Lubomirszki revolverét. Azután folytatta a mondanivalóját:

— Ugy fogunk vivni, mint a vadon tigrisei. Ököllet, kézzel. Én meg akarlak fojtani. Rajtad áll, hogy te megelőzz engem ebben a szándékomban. Lubomirszki ezredes! te elraboltad az arámat, a boldogságomat, én nem ismerem kegyelmet. Te se ismerj én velem szemben. Ugy török reád, mint ahogyan erdei ordasra támadtam egyszer, amikor utamat állta. A fogaimmal haraptam ketté a torkát. Nos, Lubomirszki ezredes, kezdődjék a párbaj.

Lubomirszki féktelen dühre gerjett indulattal vegyes döbbenéssel nézett végig az ifju óriás alakján. Látta, hogy itt menekülés nincsen. Élet-halálról van szó. Azt is érezte és tudta, hogy ő is méltó ellenfele támadójának. Az ő alakja is óriás, az ő izomereje is rendkívüli. A küzdelem semmiképen se egyenlőtlen. Azt is remélte, hogy a dulakodás zaját valahogyan meghallják kívülről, s reájuk fogják törni az ajtót.

— Jól van, — felelte hát dacos elszántsággal — állok elédbe.

Azzal levetette magáról kabátját, az ingujjait feltűrte. Hatalmas izmok duzzadtak a karjain.

Lerner Menasse követte ellenfele példáját.

Az ezredes azonban nem bizonyult lovagias ellenfélnek. Mert abban a pillanatban, amikor Menasse kabátja levetésekor félig háttal fordulva állott előtte — egy hirtelen ugrással a háta mögött termett, s mielőtt még a viaskodás megkezdődött volna, vasmarékkal fogta le Menasse mindkét karját.

A meglepett ifju hatalmas erővel rázta föl karcsu termetét a lefogó szorításból, egy kigyóyszerű csavarintással kitépte egyik karját az ezredes kezéből, s a szabaddá vált kézzel valólonragadta az ezredest. Az arca lángolt. Elfojtott haraggal súgta:

— Gyáva vagy tehát. Orvtámadó. Isten legyen kegyelmes hozzád!

Az ezredes az ifju villámló tekintetétől fagyini érezte a vért ereiben. A következő percben szabad volt Menasse másik keze is.

— Védekezz! — szólt halk hangon ellenfeléhez — nincsen sok időnk.

Az ezredes minden erejét összedelve: rontott Menasséra. De csakhamar lankadni érezte az erejét. Szörnyű erő lakott ellenfelében. A kezének szorítása acélpánt volt, a térde feszítése vasgerenda nyomása.

(Vége következik.)

REGÉNY.

A csőd.

Írta: UJVÁRI PÉTER.

MÁSODIK RÉSZ.

VI.

A helyzet napról-napra rosszabbodott, minden óra új, a régieknél fájdalmasabb és kiegyenlíthetlenebb ellentétekkel választotta el a házastársakat. Ugy álltak egymással szemben, mint két kőszirt, amelyet egy sziklából két darabra hasított a földalatti erupció. A hasadás vonalán a kiálló élek olyanok, mint a kőfogak, ha egymásra csapódnak, végképen szét-esnek.

Már Bella is belátta, hogy hiu reménnyel áltatta magát, mikor azt hitte, hogy összehozza őket. Az a fogadkozása, hogy Kázmért Hedvig megbecsülésére fogja kényszeríteni, sőt arra fogja kényszeríteni, hogy boldoggá tegye, gyerekesnek tetszett neki. Most már veszedelmesnek is. Ha azt a tudomását, hogy Kázmér fölött befolyása lehet, elárulja, akkor az indulatait magára szabadítja. Vannak szerelmek, amelyek csak addig fékezhetők, amíg az egyik fél észre nem vett titka gyanánt kénytelen őrizni az érzelmeit. Csak az észre nem vett szerelem gyöngéd és tartózkodó és csak addig szemérmes, amíg misztériumaiból ki nem tépi egy óvatlan megnyilatkozás. Riasztó sejtelmek tárultak fel e napokban Bella tudatlan leányszívében. Semmit se tudott még a szerelemtől, de már mindent sejtett. Minden veszedelmét és minden boldogtalanságát, minden nagyszerűségét és minden aljasságát. Mint egy emanáció, úgy omlott lelkébe e sejtelen.

Irtózat és rettegés között gyötrődött. Formájukra nem talált képzelődések bizonytalan szerencsétlenségekkel ijesztették. Valami iszonyattól félt és menekülni akart.

Kázmér keveset volt vele e napokban, a szobájába temetkezett és csak ritkán került elő. Bellával csak az asztalnál találkozott. Hedvig a szobájában étkezett, még nem erősödött meg annyira, hogy részt vehetett volna a közös ebédeken.

Kázmér úgy viselkedett ezeken az ebédeken, mint egy igazi ur. Akármit érzett is, a magatartása kifogástalan volt. Nyájas közlékenységgel mindenféle közömbös dolgokról diskurálgatott, ha a beszéd nehezebbé esett.

Sokszor a környékbeli ismerősökre terelte a beszélgetést. Finom szarkazmussal festegette a félszégeiket, a megjegyzései néha olyan találóak voltak, hogy Bella akaratlanul elkacagta magát.

— Látta, ezek az emberek még nem bujtak ki az ösök vashordáju páncéljaiból. De Jäger-inget viselnek alatta.

Bella nem állhatta ezt meg szó nélkül.

— Mért szereti mégis őket, ha olyan kigunyolni valók?

— Az enyéme, hát szeretem őket. Ha százszor nevetésgesebbek volnának, akkor is szeretném őket. Próbálgon csak a pupos ember pupjára ütni, türi-e? Az a pup, akármilyen csunya és akármilyen fölösleges, hozzá tartozik, hát szereti.

Elgondolkodott.

— Engem — folytatta néhány másodperc múlva — tönkre tettek, de gyűlölni mégse tudom őket. Megharagudni tudnék rájuk, de ez más. Ez egészen más. Az ilyen haragban nincs gyűlölet. Ez megfordítva is lehetséges. Van olyan gyűlölet, amelyben harag nincsen. A zsidókat például — bocsánatot kérek — így gyűlöljük: harag nélkül. Kérem, nem akarom megbántani, eszembe jutott, hát elmondtam. De higyeje el, így van. Egészen komolyan állítom, hogy mi képesek vagyunk akkor is gyűlölni a zsidót, ha nem haragszunk rá. Hiszen értheti. Gyűlölni ok nélkül is lehet, a szimpátiák nem követelnek logikus indokolást, ellenben haragudni csak okkal lehet. Ok nélkül csak a bolondok haragusznak.

Bella hallgatott, csak ajkainak gyors megvonaglása

árulta el, hogy ez a beszéd boszantotta és bizonyára fájt is neki.

Kázmér észrevette ezt a kedvetlenséget és elmosolyodott. Többször is megesett már, hogy Bella néma tiltakozása valami jóleső érzést fakasztott benne, a bosszuállásnak valami enyhe kielégültségének az örömét. Jól esett neki, hogy megsebezhetette és ilyenkor vad vágya támadt, hogy még jobban sebezze. Jogos büntetésnek tekintette ezt a kiméletlenségét. A jobb érzése fellázadt ez ellen és azt mondta neki, ez a leány nem érdemli meg a szívtelen tüszurásokat, a rosszabbik érzése azt mondta neki: megérdemli. Mért ébresztette bennem azokat a kívánságokat, amelyek meggyötörnek és amelyek utálnivalók. Csak hadd szenvedjen. És mondott olyanokat, amikkel Bella érzékenységét megsebezhetette.

— Ej, — nevetett — maga már megint érzékeny. Hiába, maguk nem tudnak belenyugodni a szeretetlenségbe. Pedig tizenöt száz esztendő alatt megszokhatták volna.

— Én nem törődöm a maguk szeretetlenségével! — fakadt ki Bella haragosan. — Ne szeressenek. Nem kell minden népet szeretni. De ha nem szeretünk is valakit, gyűlölni azért nem kell azt okvetlenül.

— Mondtam magának: a gyűlölet nem az ítélet és a meggyőződés eredménye. Gyűlölni ok nélkül is lehet, csupán az alapon, hogy gyűlölni jó és kellemes. Nézze: az én pénzemet...

Egy szemhunyorításnyi időre megakadt. Összeráncolta a homlokát és boszuságában az ajkába harapott.

— Jó, hát nem az én pénzemet — folytatta leküzdhetlen boszusággal. — A maguk pénzt nyerte el Bükköny, meg Szuhányi Szüle és a többi, de azért egészen bizonyos vagyok benne, hogy nem fogom azért meggyűlölni őket. De nem vagyok bizonyos abban, hogy nem gyűlölöm-e meg miatta magukat.

— Minket?

— Magukat. Mindnyájukat. A zsidókat.

— Örültség!

— Mért? Mért ne gondolhatnék arra — ha már muszáj okot keresni hozzá, — hogy engem az édes apja milliója sodort bele a könnyelműségekbe. Nem voltam én ezelőtt ilyen könnyelmű. A szegénységem óvatosságra és mérsékletre intett.

— Az én apám a milliója mellett is az.

— Az apja az lehetett. Őt semmire se kötelezte a millió. De én ur vagyok. Ha én úgy élek, mint maguk, a társaságomból kinéztek volna. Két kézzel szórtam a pénzt és még így is azt mondták, hogy elzsidósodtam.

Bella néma haragjában otthagya.

Máskor is mondott Kázmér ehhez hasonlókat, de nem ezzel a bonhomióval. Látszott rajta, hogy amit azelőtt csak bolond axiomának szánt és amit csak azért mondott, hogy hallgatóját meglepje, valami realitásba durvult, talán már meggyőződéssé lett, ami hihető. Tempós okoskodásai rendszerint ingerült kitérőekkel végződtek. Bella nem sok jót jóslott ebből magának. Ez máshoz nem vezethet, csak végleges szakításhoz. Talán katasztrófális szakításhoz.

Minden igyekezete ezután már csak oda irányult, hogy a házastársak között az elmaradhatlan összeütközést kitalálja. Azt remélte, hogy a lassu, fokozatos elhidegülés lehetővé fogja tenni, hogy az erőszakosság látszata nélkül békében váljanak el egymástól.

Hedvig szándékát nem tudhatta. Láta, hogy szenvedései napról-napra fokozódnak, de hogy ez őt a helyzet tisztázásának a megvágyására ösztönözte volna, azt nem vette észre. Sőt az ellenkezőt tapasztalta. Görcsösen ragaszkodott a mostani állapothoz, mintha asszonyilekének minden gyökere még csak mélyebben ereszkedett volna ennek a háznak a talajába, mióta megérezte, hogy a földje omlatag lett a belső rothadástól.

Pedig rettentően szenvedett. Valahogyan másképpen, mint a boldogtalan nők rendszeren. Meg volt győződve róla, hogy Kázmér már nem szereti (pedig szerette még), s azt is tudta,

hogy nem maga miatt nem szereti, hanem a fajtája miatt. Ami tőle elidegeníti, az nem asszonyiasságának a karaktere, hanem annak színezése csupán. A zsdó valör. És ez jobban fájt neki, mintha olyan dolgok miatt gyűlölné, amikhez semmi köze sincsen a származásnak.

Mennél jobban erősödött meg ebben a felfogásában, annál inkább ösztönözte a vágy, hogy Kázmért gyűlölt faji tulajdonságaival kibékitse. Szenvedélyesen igyekezett megmutatni, hogy azok a tulajdonságok nem megvetni valók. Mintha nem is magáért küzdött volna, hanem az egész fajtájáért. Nem az ő hibája volt, hogy ezek az ártatlan demonstrációk Kázmérra nem kibékitően, hanem inkább elidegenítően hatottak. A türelmével ingerelte, a maga megadásával boszantotta, az alázata valósággal bősztette, Kázmér türethetően jószívű volt, de az a mód, ahogy Hedvig segítette a szegényeket, nem tetszett neki. Százféle nevet tudott erre, csak éppen az igazit tagadta meg tőle.

— A nénye henceg a könyörületességével. Proccolás ez, nem jótékonyság.

Hedvig kezdett titokban jótékonykodni. Az ura valahogyan mégis neszét vette és ezért is reáruhintotta szarkazmusának sós áradatát.

— Ha az asszonyok azt akarják, hogy a világ valamilyen tettükről tudomást vegyen, akkor titokban csinálják. Az asszony legbiztosabb nyilvánossága a — diszkréció.

Mikor egészen kifogyott a türelméből, akkor kifakadt:

— Az istenért, ne ilyen zsidósan csinálja.

Amit eleinte maga se vett tulságosan komolyan, az észrevétlenül hite lett. Hedvig minden cselekedetében, minden szavában, gondolkodásmódjában, főképpen pedig abban, ahogy panasztalanul szenvedni tudott, zsidó vonást látott, amely sértette, mert attól tartott, hogy magát is, őt is nevetségessé teszi vele. Az ember tiz évig tudhatja va'akiról, hogy az édes apját meglopta, hogy börtönben ült, hogy a feleségét ütlegeli és husz évig tud hallgatni erről. De ha tudjuk valakiről, hogy zsidó, egyszer csak ránk támad a veszett indulat, hogy ezt az arcába vágiuk. Ez egyszerre jön, ok nélkül, nem törődve az alkalommal se. Mikor a zsidóra nem is haragszunk, mikor talán pajtáskodva vele dözsolünk, mikor hálára kötelezett, mikor egy nagy szerü emberi tette csodálatra ragad, mikor szeretjük. Mikor szeretik, akkor legjobban. Valami megkönnyebbülés lehet abban, meaculpázás az ősök szellemével szemben, ha az ember kitombolhatja magát ebben az egy szóban: zsidó! És aki csak egyszer is véres sértést jizzasztott bele égő haragiából ebbe a szóba, az aztán nem hagyhatja többé. Ugy megmérgezte magát vele, hogy a világ ellen való haragiát ezzel narkotizálja. Megállhatja akárki, hogy egy rossz embert csak egyszer káromoljon zsványnak és egy rossz asszonyt csak egyszer cédának, de azt meg nem állja senki, hogy a zsidót, ha egyszer zsidónak szidta, százszor is el ne gyalázza ezzel. Van olyan ember, aki korán kezd, van olyan, aki csak harmincadik évében, vagy még későbbben eszmél rá arra, hogy szemébe kell vágni a zsidónak a zsidómivoltát, de ha egyszer elkezd, beléje erősödik, mint a hitvallása és nem is érzi jól magát, ha ezt bele nem üvöltheti zsidó fülekbe.

(Folytatása következik.)

NAPTÁR.

Vasárnap (1915. június hó 13-ika). 5675. T a m u z hó el-seje, R o s - c h ó d e s második napja. Hétfő 2-ika. Kedd 3-ika. Szerda 4-ike. Csütörtök 5-ike. Péntek 6-ika. Szombat 7-ike. Hetiszidra: „Chukas” (Mózes 3-ik könyvének 19., 20., 21. és 22. fejezet első verse.) Haftóra: „Veiftach Hagilodi” (Birák könyvének 11-ik fejezete).

* Vallásos fiatal embert keresek, aki IV. elemi osztályú fiamat és II. osztályú leányomat tanítaná. Fizetés megegyezés szerint. Ajánlatok küldendők Fischer Gyula Nemesböd, u. p. Vép, Vas megye.

Elegáns vendéglő

nyáron át kerthelyiség.

NEIGER J.

Ujjonnan berendezve. Izletes jó ételek. Kitűnő italok. Lakodalmak és ünnepélyek alkalmával külön bejárattal
 ☺ ☺ diszes szalon. ☺ ☺

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 4. SZÁM.

NEUMAYER FÜLÖP

Ajánlja dusan felszerelt rak-tárát minden-nemű belföldi és valódi per-za-szőnyegek, függönyök, ágy- és asztalterítők, takarók és átvetőkben. Hazai és egyéb gyártmányok. Minták és árajánlatok kívánatra ingyen és bérmentve.

BUDAPEST, DEÁK FERENC-TÉR 1.

(ERZSÉBET-TÉR SAROK.) Tel. 11-21.

és valódi per-za-szőnyegek, függönyök, ágy- és asztalterítők, takarók és átvetőkben. Hazai és egyéb gyártmányok. Minták és árajánlatok kívánatra ingyen és bérmentve.

Kohn Arnold

SIRKÓRAKTÁRA
SIREMLÉKEK

minden ár és kivitelben, át-helyezések exhumálásoknál.

Javítási munkák a teme-tőben. Szombaton és ünneppon zárva.

Telefon
18-76

Telefon
18-76

Budapest, VII., Károly-körut 15

A szentendrei polgári iskolai

flu-internátusban

játszótér, gondos felügyelet. Mérsékelt díj. Prospektust díjmentesen küld

már a nyári időszakban is felvétetnek tanulók. Remek fekvés, árnyas kert, tágas Mérsékelt díj. Prospektust díjmentesen küld

Az igazgatóság.

Középiskolai magánvizsgálatok osztályösszevonással, érettségi vizsgálatok, javítóvizsgák leggyorsabban le-tehetők

az „Előkészítő tanfolyam” ut-ján,

Budapest, VII., Dohány-utca 84. szám.

Középiskolai tanulók eredménytelen vizsgájának pótlására módot nyújtunk. Telefon: 32-40. Telefon: 32-40.

Természetes tápszer gyermekeknek és felnőtteknek.

Ára
3 korona.

Ris doboz
K 1.75

PHOSPHOGENE LACTICE

NACH PROF. DR. SOXHLET

Magyarországi főraktár: **GEIGER IMRE Orient Drogeriája**
Budapest, VIII., Baross-utca 112. Telefon: József 42-34.

Nagybani raktár:
TURÓK JÓZSEF gyógyszerész, VI., Király-utca 12

Amputált Ön?

Akar Ön elegáns, a célnak teljesen megfelelő mű-lábat vagy műkezdet? Ez esetben szíveskedjék bizalommal a 35 év óta fennálló legjobb hírnévnek örvendő **KELETI J. budapesti** orthopádiai mű-intézetéhez fordulni.

Keleti műlábai és műkezdei, járó és támgépei a legjobbak a világon!
Elegáns könnyű járás! Mérsékelt árak! Kifogástalan technikai kivitel!

Több évi jótállás! — Több ezer elismerő okmány hírneves orvosoktól és betegektől! — **Betegtoló kocsi** rokkantak és lábadozók számára, jótállás mellett, legjobb kivitelben, eredeti gyári árak mellett!

Keleti-féle műlábak.

KELETI J. orvossebészeti műszer- és gummiárak gyára **BUDAPEST,**

Telefon 13-76. IV., Koronaherczeg-utca 17. Alapítva: 1876.

HÁBORUS IMAKÖNYV.

RACHEL. IMÁDSÁGOK A HÁBORU IDEJÉN, A HADBAVONULT KEDVESEINKÉRT.

ÁRA 30 FILLÉR.

Megjelent

SCHWARCZ IGNÁC

könyvkereskedő kiadásában

BUDAPEST, VI., Király-utca 8. szám.

Az elhizás

kitűnően bevált ellenszere az aranyérmekkel és oklevelekkel kitüntetett „Dakodin”. Nincs tulerős test, nincs kiálló csipő többé, hanem csak karcsu, elegáns alak és kecses termet. Nem orvosság ez, nem titkos szer, csupán a tulerős, de egészséges egyének biztos eszköze a normális testalkat elnyerésére. Diétára nincs szükség, sem a szokott életrend megváltoztatására. A hatás meglepő. Egy csomag, amely egy hónapra elég 7.50 K, két csomag 14 K. Kapható a pénz előleges beküldése vagy utánvét mellett.

Gyár-telep: **Hillaryon & Co. Newyork.** Egyedüli szét-küldési hely: **GROSZ ANTAL**

kiviteli háza

Budapest, VIII. ker., József-körut 23/C. szám.